PORTRÆT NØRREBRO

_ HVORDAN NØRREBRØERNE OPLEVER DERES BYDEL...

Portræt Nørrebro
- hvordan nørrebroerne oplever deres bydel

Udgivet af Nørrebro Lokaludvalg maj 2011

Udarbejdet af Hausenberg
v. Louise Vang Jensen, Stephanie Winther, Marie Leth Meilvang, Kristian Skaarup, Luise Raussen og Nicolai Carlberg

Omslag og layout: Hausenberg

Foto Balders Plads: Balders Plads Laug
Foto Brorsons Kirke: Rasmus Agergaard Pedersen
Late Night Hunting - Flyer: Trykkertøsen
Foto Mjølnerparken: Beboerbladet *Mjølnerparken*
Alle øvrige foto: Hausenberg

Publikationen kan downloades fra www.noerrebrolokaludvalg.kk.dk

Tusind tak til nørrebroerne:

Sofie, Jon, Per, Anker, Mogens, Ida, Maja, Kim, Jacob, Lise-Lotte, Jonas, Karina, Ayhan, Sven, Anoir, Uffe, Minna, Gitte, Alaa, Merete, Bolette, Troels, Dorte, Sana, Marianne, Karim, May, Muhammad, Yussuf, Abdeslam, Jakob, Fatema, Abdil, Omar, Naiim, Sidsel, Maria, Hans, Henning, Minna, Jacob, Jane, Louise, Sara, Rikke, Solveig, Malene, Per, Michael, Jacob, Stinna, Bente, Thomas, Adel, Pernille, Katrine, Frank, Carl, Inge, Niels, Ole, René, Andrew, Daniel, Camilla, Aksel, Lise, Julie, Malene, Henriette, Sofia, Helle, Elise, Hamza, Stine, Morten, Inge, Rasmus, Abdul, Amina, Dorte, Oskar, Margrethe, Henrik, Yarus, Emma, Fatema, Anine, Inan, Atia, Anan, Zeineb, Julie, Ahmed, Elisabeth, de to politimænd, Jenny, Susanne, Ali, Toke, Lin, Rasmus, Louis, Pernille, Ahmed, Erim, Mads, Moe, Mahmoud, Kristoffer, Nadia, Kresten, Marie, Pernille, Mette, Jonas, Nafie, Jan, Sadik, Jarl, Anne, Georg, Merete, Natalie, Kirsten, Aisha, Asmaa, Christoffer, Kirstine, Safa, Jackie, Jonathan, Mikkel, Rasha, Leila, Karsten, Lotte, Ida, Rikke, Amalie, Pernille, Christina, Betina, Nicolaj, Cecilie, Andreas, Line, Cecilie, Camilla, Mia, Benny, Søren, Jens, Christian, Søren, Niels, Charlotte, Helle, Poul, Lene, Birthe, Gertrud, Jens, Morten, Marcus, Astrid, Sigurd, Troels, Martin, Magnus, Jenny, Malene, Henrik, Louise, Julie, Frank, Ebbe, Linea, Anne Sofie, Line, Helga, Mette Gry, Sille, Kristian, Hans Peter, Mogens, Susanne, Amanda, Reema, Gitte, Josefine, Søren, Marie, Andreas, Lucas, Daniel og Luise.

Hausenberg

INDHOLD

S. 2-3	INDLEDNING
S. 6-9	OMRÅDE 1
S. 10-13	OMRÅDE 2
S. 14-17	OMRÅDE 3
S. 18-21	OMRÅDE 4
S. 22-25	OMRÅDE 5
S. 26-29	OMRÅDE 6
S. 30-33	OMRÅDE 7
S. 34-37	OMRÅDE 8
S. 40-45	NØRREBRO PÅ KRYDS OG TVÆRS
S. 46-51	MATERIALESAMLING

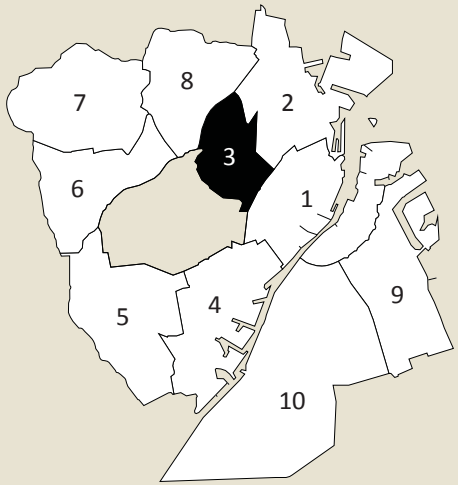

Bydele i Københavns Kommune

1. Indre By
8,98 Km2
47.505 indb.

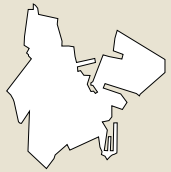

2. Østerbro
8,74 Km2
69.951 indb.

3. Nørrebro
4,10 Km2
72.887 indb.

4. Vesterbro - Kgs. Enghave
8,18 Km2
55.315 indb.

5. Valby
9,23 Km2
47.106 indb.

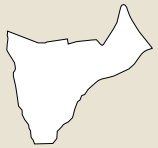

6. Vanløse
6,69 Km2
36.577 indb.

7. Brønshøj - Husum
8,73 Km2
39.829 indb.

8. Bispebjerg
6,83 Km2
47.982 indb.

9. Amager Øst
9,11 Km2
50.254 indb.

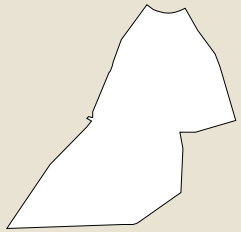

10. Amager Vest
19,18 Km2
56.502 indb.

Indledning

Portræt Nørrebro – hvordan nørrebroerne oplever deres bydel er titlen på et projekt, som Nørrebro Lokaludvalg igangsatte i januar 2011 i samarbejde med rådgivnings- og analysefirmaet Hausenberg. Denne publikation er resultatet af projektet.

Formålet med *Portræt Nørrebro* er at supplere den eksisterende viden om Nørrebro med et portræt af bydelens forskellige kvarterer set med nørrebroernes egne øjne.

Bydelsportrættet skal dels give input til Lokaludvalgets igangværende arbejde med at formulere indsatsområder i Bydelsplanen samt generelt understøtte Lokaludvalgets arbejde med at styrke Nørrebros identitet, sammenhængene på kryds og tværs af kvartererne og brandingen af bydelen.

Der er lige så mange fortællinger om Nørrebro, som der er nørrebroere. Vi har derfor grebet arbejdet med *Portræt Nørrebro* pragmatisk an. Lokaludvalget har indledningsvist inddelt Nørrebro i otte mindre kvarterer. Vi har kaldt områderne ved tal (1-8) for ikke at blande andre formelle eller uformelle afgrænsninger ind i arbejdet. I fællesskab afholdt Lokaludvalget og Hausenberg dernæst en workshop med 30 lokale nørrebroere, som tilsammen repræsenterede alle otte kvarterer. Resultatet af workshoppen var en bruttoliste over særlige karaktertræk eller kendetegn ved de otte kvarterer. Det kunne være en stemning, en bygning, en særlig udfordring, en aktivitet, en gruppe af borgere, et potentiale, et byrum eller lignende. Sammen med Lokaludvalget valgte vi 3-5 kendetegn for hvert kvarter (dem kan du læse på kapitelforsiden for hvert område).

De 3-5 kendetegn gjorde vi til pejlemærker for feltarbejdet. Det vil sige, at vi havde disse kendetegn i baghovedet i løbet af de i alt tre uger, hvor vi var på feltarbejde i de otte kvarterer. Vi har ikke forsøgt at bevise eller afkræfte kendetegnene, vi har været åbne for de input, vi har fået fra de folk, vi har talt med, men de har hjulpet os til at fokusere. Vi har forsøgt at undgå at fokusere på de samme kendetegn i de tilfælde, de går igen i flere af områderne, således at områdeportrætterne tilsammen giver et fyldigt billede af Nørrebro som bydel. I løbet af perioden talte vi med beboere, besøgende, handlende og arbejdende. Vi lavede optællinger og observationer, samlede materiale og dokumenterede med ord og billeder, hvordan Nørrebro opleves indefra, af dem der bor, arbejder og lever i bydelen. Alle vi har talt med i løbet af feltarbejdet fremstår anonyme i materialet.

På de følgende sider kan du læse resultatet. Først følger et kort områdeportræt af hvert af de otte kvarterer. Hvert områdeportræt består af en gennemløbende feltrapport, der sammenfatter vores erfaringer fra felten samt en række udvalgte temaer, der gennem blandt andet billeder, citater og kort supplerer feltrapporten. I hvert

portræt har vi givet stemme til beboere og andre, vi har mødt og talt med i området. Deres beskrivelser og oplevelser af Nørrebro er det bærende element.

Dernæst følger et kapitel, som diskuterer udvalgte temaer på kryds og tværs af de otte områder på baggrund af vores erfaringer fra feltarbejdet på Nørrebro. Og sidst en materialesamling, som i kort form oplister en del af den eksisterende viden om Nørrebro, som denne publikation kan supplere og bygge videre på.

Nørrebro er Københavns mindste, men også tættest befolkede bydel. I 2009 boede små 72.000 mennesker på Nørrebro. Historisk begyndte Nørrebro at tage form som bydel, da Københavns volde blev nedlagt i 1850erne. Nørrebro udviklede sig hurtigt til at blive en tæt bebygget arbejderbydel, og Nørrebros arbejderhistorie afspejler sig den dag i dag i bydelens arkitektur, såvel som i bydelens kulturelle og sociale liv, hvor blandt andet foreningstraditionen er stærk. Nørrebro er Københavns mest mangfoldige bydel hvad angår sociale og kulturelle grupper. Her bor både nogle af byens økonomisk og socialt svageste, og i de senere år er også ressourcestærke middelklasseborgere kommet til. Bydelens indbyggere kommer fra hele verden. 22 pct. af nørrebroerne er indvandrere eller efterkommere af indvandrere mod 14 pct. i resten af København. Nørrebro ligger centralt placeret i København, og som det forhåbentlig vil fremgå på de følgende sider, er her fuld af kontraster, larm, farver og liv.

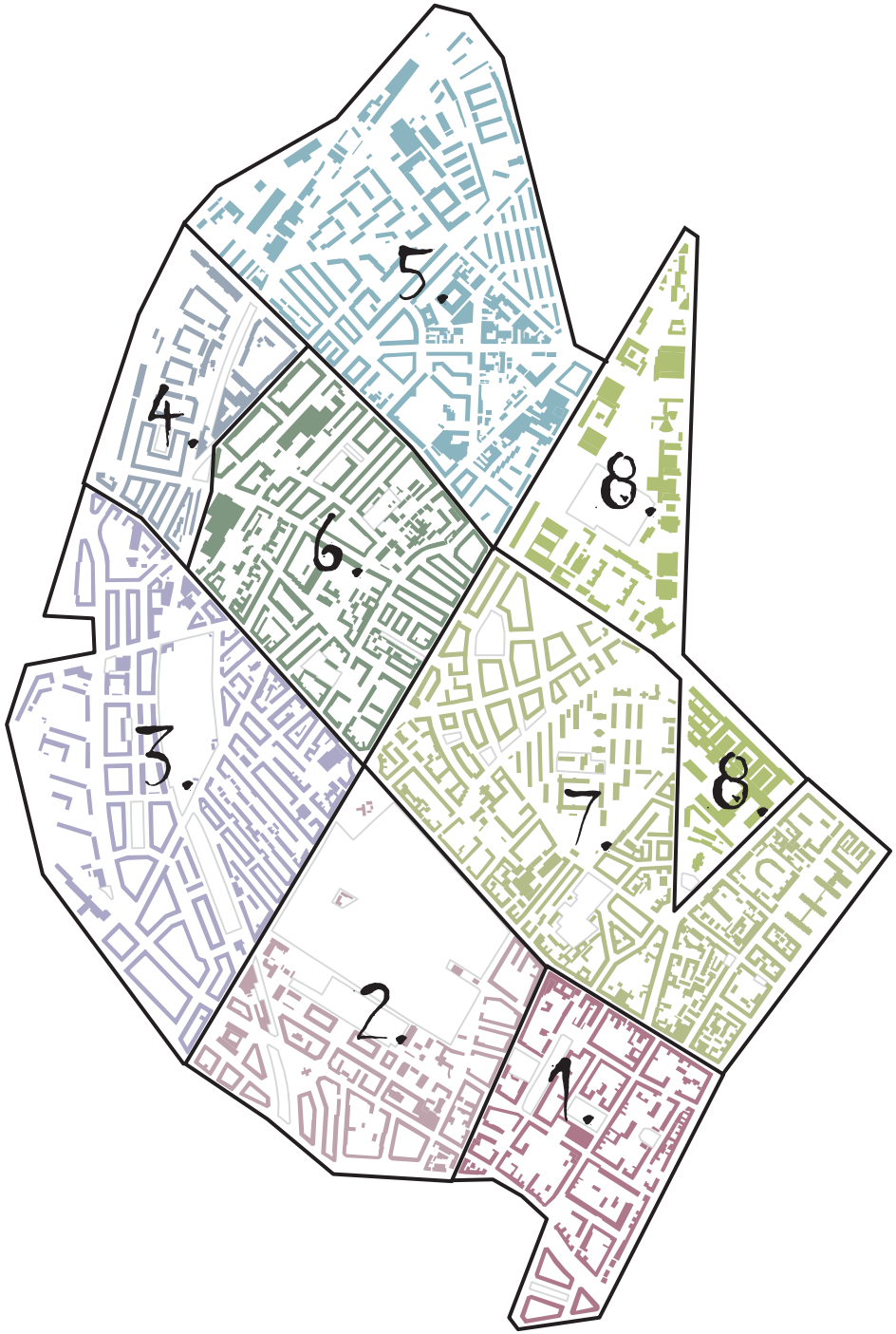

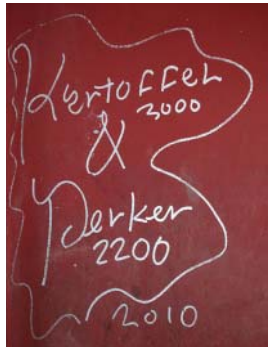
Kartoffeln
3,000
&
Derker
2200
2010

SILVAN

→DEJLIG

CYKEL
PARKERING
RUNDT OM
HJØRNET

MINKAMPHUND
HAR INGEN
VENNER!!!

BIKESHOP

OMRÅDE 1.

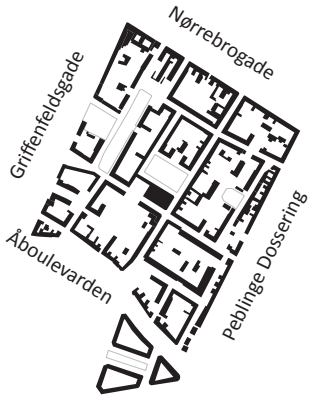

Udvalgte kendetegn

De følgende kendetegn er udvalgt i samarbejde med Nørrebro Lokaludvalg, på baggrund af en workshop med lokale nørrebroere. På vores feltarbejde i område 1 har vi fokuseret på:

Blågårds Plads som symbol på Nørrebro på både godt og ondt. På den ***aktivisme,*** som kendetegner områdets historie og nutid. De ***mange mødesteder*** og deres betydning for livet i området, de ***sociale*** og ***kulturelle kontraster*** og ***kampen om byens rum*** som kendetegner oplevelsen af området - både indefra og udefra.

“Her er mange gode naboer. Man kan gå ned på gaden, og møde nogen man kender. Jeg har ikke selv så meget familie og jeg bor alene med mine børn, så det betyder meget for mig at have gode naboer.”

Nadia, 43 år

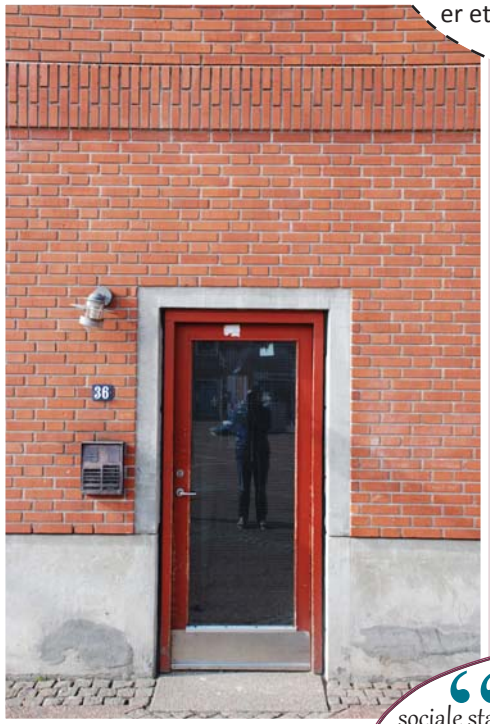

“Det her område er noget helt andet end resten af Nørrebro. Her er et helt andet sammenhold. Her er mangfoldigt og multikulturelt. Alle mine venner er fra Marokko, Irak, Israel, Libanon osv. Jeg har boet her hele mit liv, og synes det er et meget dejligt sted.”

Abdil, 25 år

“Vi bruger kun det her område. Vi bruger ikke resten af Nørrebro, det her er vores område.”

Muhammad, 19 år

“Det er jo en veltrimmet gentrificeringsproces det her område er i gang med. Velstillede familier laver forældrekøb en masse samtidig med, at de udsatte ser til og efterhånden ikke har råd til at blive boende.”

Karsten, 32 år

“Jeg fornemmer tydeligt kontrasterne i den sociale standard her omkring. Nogle er ressourcestærke og andre er mere udsatte i det her område.”

Hanne, 67 år

FELTRAPPORT

Mellem Peblinge Dosseringen og Griffenfeldsgade ligger et område af Nørrebro, der på både godt og ondt er kendt af folk på Nørrebro såvel som i resten af landet. Den centrale plads i området, Blågårds Plads, er ifølge en beboer ”ligeså kendt, som symbol på Nørrebro, som Rådhuspladsen er på København”. Mange lokale beboere betegner dette område som hjertet af Nørrebro.

Bevæger man sig gennem Blågårdsgade en lørdag eftermiddag, er her fyldt med folk, der går, cykler og står og sludrer foran en af gadens mange caféer, butikker og grønthandlere. Her er ingen biler, og det sætter sit præg på tempoet i gaden. Folk hilser på hinanden, stopper op og snakker, og de fysiske dimensioner minder om en gågade i en mindre provinsby. Ved første øjekast er her ikke meget grønt at komme efter, men bagved bygningerne gemmer området på hemmelige, store grønne gårde, der værdsættes af områdets beboere. En pige fortæller, hvordan hun ”cykler gennem de hemmelige gårde”, hver gang hun skal ind til byen, som alternativ til de trafikerede gader. En mor betegner gårdene som ”stille oaser og legepladser, hvor ungerne kan rende frit rundt, når gaderne bliver for livlige”.

Med til gadens grønt hører i øjeblikket buketterne, der er lagt i mindet om en 19-årig mand, som den 13. marts 2011 blev offer for et skyderi i gaden. En beboer fortæller, hvordan ”Blågårds Plads på en solskinsdag kan være det bedste sted i byen, mens den på andre tidspunkter kan være det værste sted at være”. *Drengene fra Blågården*, der hænger ud på Blågårds Plads, kalder området deres, og en af dem

fortæller, at han "ikke kommer andre steder på Nørrebro". Når der meldes om skyderier på Nørrebro, er mediernes blik ofte rettet mod området her. Men området er også kendt for beboernes solidaritet, stærke sammenhold og lokale modstand mod enhver form for vold i nærmiljøet. Efter skyderiet den 13. marts mødtes lokale nørrebroere, københavnere og Københavns overborgmester derfor også til en mindehøjtidelighed. Drengene fra pladsen var også mødt talstærkt op og stod side om side med børnefamilier, forbipasserende cyklister og gående. Borgerinitiativet *Vi tager gaderne tilbage* er et af mange lokale initiativer, der ønsker at vise et alternativ til det mediebillede, der ifølge en lokal kvinde er "med til at piske en stemning op, der ikke svarer til beboernes egne oplevelser af området".

Beboerne i område 1 fremhæver fællesskabet og det lokale sammenhold som noget, der skaber tryghed i området. En beboer gennem mange år fortæller, at hun "får at vide af sine naboer og butiksejerne, hvis børnene har vovet sig ud på Nørrebrogade på cykel uden at have fået lov til det". Området er fuldt af lokalt initiativ, og ifølge en beboer skal man "efterhånden stille sig i kø for at få lov at lave noget i området". Folk vil kvarteret og vil gerne være en del af det. Som udefrakommende fornemmer man hurtigt en sejlivet aktivistisk ånd med aner til områdets arbejderhistorie. Her er plads til store kontraster, og 1. maj fejres fortsat med særlig ildhu med demonstration og fest på Blågårds Plads – kun dem, som nogle kalder *kapitalister*, kan ind i mellem have vanskeligt ved at finde plads i kvarteret. Foreningslivet trives i kulturhuset Støberiet,

“Mellem parken og Nørrebrogade kalder vi det **lille Mogadishu**. Mine venner kommer alle sammen hernede. Det er en specielt somalisk gade. Her er somaliske butikker, klubber og restauranter. Man kan få alt. Her kommer mange, der bor på Nørrebro, men også fra Amager, Nordsjælland, Roskilde, Malmö, Odense.”

Ibrahim, 40 år, butiksejer, bor i Hvidovre

“*Jeg har boet på Nørrebro i 15 år, og selvom mange butikker får nye ejere, så kender man alligevel dem alle sammen. Man hjælper hinanden. Alle mine venner kommer til Nørrebro for at handle og for at mødes. Også dem, der bor i Brønshøj, Vanløse og Husum. De er også irakere ligesom mig.*”

Fatema, 43 år

Mama Africa _ Ali baba Brasserie _ Ama Travel _ Barber Shop _ Taran Netcafé _ Curry House _ Griffen Shop – design og digitalt håndværk _ Wael Salon _ Tex _ Iftin Express _ Hamza Rejser _ African Shop – Clothes, Cosmetics, Travel _ Salaama - Somalisk Restaurant _ Gamas Shop _ Bakaal _ Crossfit Copenhagen _ Amal Express Travel _ Kaah Minimarked _ Saffar Travel, - cosmetics, clothes _ Mini marked / Aya Fish _ Café Nørrehus _ Yusra _ Værktøjshuset _ Aquds Slagter - Halal _ Regnbue Tryk _ Superbrugsen

som kalder sig selv for en kulturel smeltedigel og i det aktivistiske Solidaritetshus i Griffenfeldsgade. Organisationen Askovgården står bag en lang række sociale og kulturelle aktiviteter i samarbejde med beboerne i området, og i Folkets Hus tilbyder unge aktivister i Café Under Konstruktion et alternativ til de kommercielle caféer på Blågårdsgade og kaffe til 8 kr.

Område 1 rummer mange af de kontraster, der er kendetegnende for Nørrebro som helhed. Hjemløse kommer til bespisning i Blågårds Kirke og i Kirkens Korshærs herberg i Stengade, mens studerende og børnefamilier flytter ind i opgangene ved siden af. De almene boligforeninger og de rige andelsforeninger ligger side om side, og flere beboere påpeger, at nogle af bydelens svageste og stærkeste grupper bor i området. En kvindelig beboer sætter pris på, at hendes børn ”vokser op med et verdensblik, de ikke kunne få andre steder end på Nørrebro”. At den globale verden finder sine lokale udtryk på Nørrebro, bliver næppe tydeligere end i området med kælenavnet *lille Mogadishu* i Griffenfeldsgade, hvor særligt somaliske restauranter og butikker formår at tiltrække kunder så langt fra som fra Odense.

OMRÅDE 2.

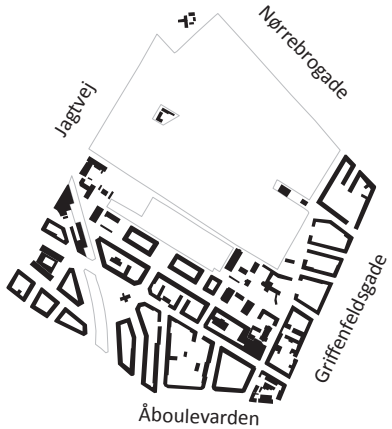

Udvalgte kendetegn

De følgende kendetegn er udvalgt i samarbejde med Nørrebro Lokaludvalg, på baggrund af en workshop med lokale nørrebroere. På vores feltarbejde i område 2 har vi fokuseret på:

Assistens Kirkegård som Nørrebros åndehul og samlingssted for beboere fra hele bydelen. Vi har undersøgt ***Rantzausgade*** som pulserende handelsgade og endeligt har vi set på ***Brorsons Kirke*** som kulturelt samlingspunkt for unge fra hele København.

Onsdag, d. 09.03.11 kl.8.30

På en bænk sidder et postbud og tager en pause fra sin rute, et søskendepar fra Grenå på besøg hos deres familie på Nørrebro er på jagt efter Dan Turélls grav. Flere børnehavebørn og skoleklasser krydser kirkegården og to gartnere har mødt hinanden på en af stierne og tager en arbejdssnak og en cigaret. Et forældrepar lader trygt deres to små børn løbe rundt, og bag et par træer sidder en gruppe unge og snakker med cyklerne liggende ved siden af. Her er gennemkørende cykler, hundeluftere, løbere og kvinder med barnevogne og kaffe går igennem kirkegården.

FELTRAPPORT

Tung trafik og grønne oaser finder man side om side i området mellem Griffenfeldsgade og Jagtvej, også kaldet område 2. Denne del af Nørrebro rummer nogle af bydelens vigtigste åndehuller, Assistens Kirkegård og Hans Tavsens Park. Sidstnævnte er der delte meninger om blandt beboerne i området. En beboer fortæller begejstret om parkens legeplads som "et sted, hvor mennesker med vidt forskellig baggrund og etnisk oprindelse mødes – ikke mindst om det at være forældre". Andre kommer ikke i parken, fordi de mener, at "drankere og løse hunde fylder for meget". Anderledes enighed er der om, at Assistens Kirkegård er Nørrebros lunge. Kirkegården har ligget her siden Nørrebro var dækket af marker og fungerer i dag både som kirkegård, park, motionsrum, turistdestination og meget mere. Her færdes nørrebroere året rundt, hvad enten de bruger poppelalléen som cykelsti, går tur med hunden, barnevognen eller løber gennem de små stier mellem de gamle træer. En beboer fortæller, at han og hans kone tager til Assistens Kirkegård, hvis de "har brug for at se rigtige træer". En medarbejder i Kulturcentret Assistens fortæller, at kirkegården fungerer som frirum for mange af Nørrebros unge par. Her kan man være i fred. Som museum udgør kirkegården bydelens og en af Københavns største turistattraktioner. En gartner fortæller, at "det vælter ind med busser med alt fra japanere til jyder," de vil se hvor H.C. Andersen, Niels Bohr og Søren Kierkegaard er lagt i jorden.

Som modpol til det langsomme tempo på poppelalléen på Assistens Kirkegård står det pulserende liv på Rantzausgade få hundrede meter derfra. Her ligger en blandet landhandel af take-awaysteder, supermarkeder og grønthandlere. Gaden har kant og attitude. I den centrale del hænger de lokale drenge ud i det blålige lys på netcaféen side om side med humaniorastuderende fra hele byen på café Tjili Pop. En ung kvindelig beboer fortæller, at hun handler i gadens Netto, Irma og Aldi, drikker kaffe på Tjili Pop, spiser mad på grillbarerne, går i bageren om søndagen og drikker cocktails på gadens cocktailbar, Gilt. ”Du kan være her fra 6 morgen til 6 næste dag, du kan alt her”. Pigen bag disken i Guldbageren fortæller, at ”gaden er helt normal – måske med lidt flere ambulanceudrykninger og politisirener end andre steder”. Rantzausgade er uden tvivl områdets mest livlige, men en del butikslokaler står tomme, og en ældre beboer kunne godt tænke sig, at der kom flere butikker i gaden, ”som i gamle dage”. Gaden har masser af potentiale, hvis man spørger beboerne. En foreslår, at ”Rantzausgade gøres til gågade lige som Blågårdsgade”, og at de tomme lokaler fyldes ud med eksempelvis en skoforretning, en café og et parfumeri, der kunne være med til at skabe mere liv i gaden.

Livet i Rantzausgade afspejler områdets mangfoldige beboersammensætning. Boligerne har blandede ejerformer, og i den lokale børnehave bliver der talt 24 sprog.

PRÆST PER RAMSDAL FORTÆLLER..

Der kommer alle mulige grupper i kirken. Til rockgudstjenesterne kommer de meget alvorlige unge, til gospel kommer de unge, der har store følelser, og til hiphop kommer nogle andre. Til ChurChill kommer et helt andet segment – folk, der interesserer sig for elektronisk musik. På den måde kan man sige, at vi faktisk er flere menigheder.

Vi er et multikulturelt og etnisk varieret område - kun 46 % af folk her omkring er medlemmer af folkekirken. Det giver visse udfordringer, men det imødekommer vi ved at samarbejde på tværs - f.eks. har vi god dialog med imamer.

Vi laver vores arrangementer på en Nørrebro-måde; vi går lige skridtet videre end andre, vi tør lidt mere. Kirken har en speciel status som kirke på Nørrebro. Folk i området synes, at hvis man skal bakke op om én kirke, så skal det være sådan her.

Brorsons Kirke,
fredag d. 11.03.11 kl. 22.30.
Churchill-arrangement

De eneste møblement i kirken er koncentreret omkring setup'et af pladespillere, mixere og videoudstyr i midten af kirkerummet; ellers er der helt tomt for stole og bænke. Alligevel er kirken stuvende fuld af mennesker, hovedsageligt unge, som enten sidder eller ligger på de madrasser, der er spredt rundt omkring på gulvet. Den tunge elektroniske musik og videosekvenserne, der bevæger sig henover kirkemalerierne på vægge og loft, giver en helt speciel stemning. Enkelte snakker, andre ligger bare tavse med lukkede øjne.

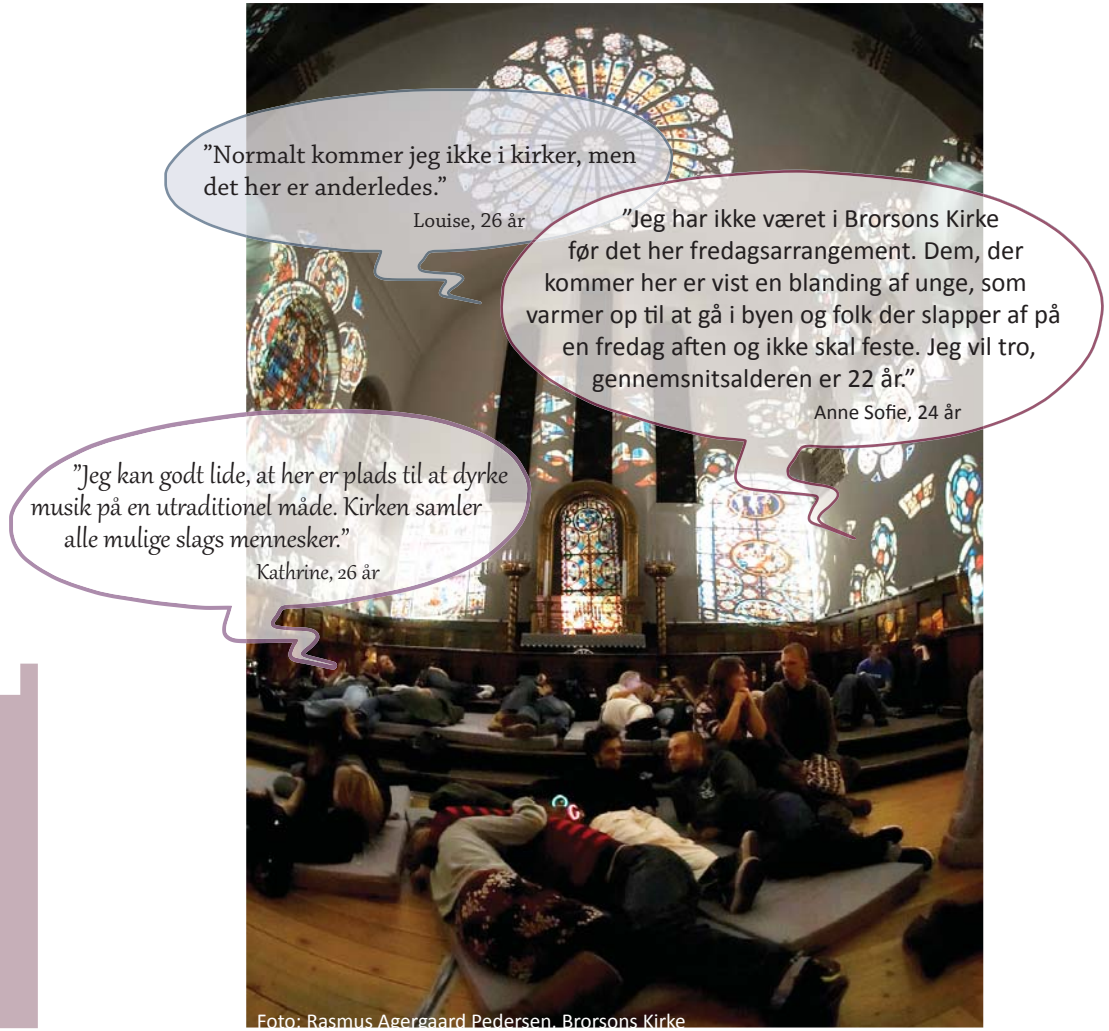

Foto: Rasmus Agergaard Pedersen, Brorsons Kirke

For enden af Rantzausgade ligger Brorsons Kirke, som tiltrækker folk, primært unge, fra hele byen. Arrangementer som *Bøn og Brunch*, kirkens svar på en højmesse, og *ChurChill*, bygget op omkring elektronisk musik og videokunst, trækker fulde huse. I den brede offentlighed er kirken mest kendt for at have givet husly til en gruppe afviste irakiske asylansøgere. For mange besøgende er kirken det første møde med Nørrebro som bydel. For dem er kirkens alternative arrangementer med til at "understrege Nørrebro som en anarkistisk, mangfoldig og tolerant bydel".
Umiddelbart virker livet i områdets øvrige gader stille, når man drejer væk fra det hektiske liv i Rantzausgade, men steder som Kulturhuset Kapelvej 44 og danseskolerne i Struensegade vidner om, at der også her summer af liv og aktiviteter bag facaderne. Kulturhuset på Kapelvej er et samlingspunkt for unge fra bydelen og udefra, der kommer for at bruge øvelokalerne og afholde arrangementer og fester, mens initiativet *Imagine Nørrebro*, der også har til huse her, arbejder for at udvikle det sociale og kulturelle liv i bydelen i samarbejde med unge nørrebroere.

OMRÅDE 3.

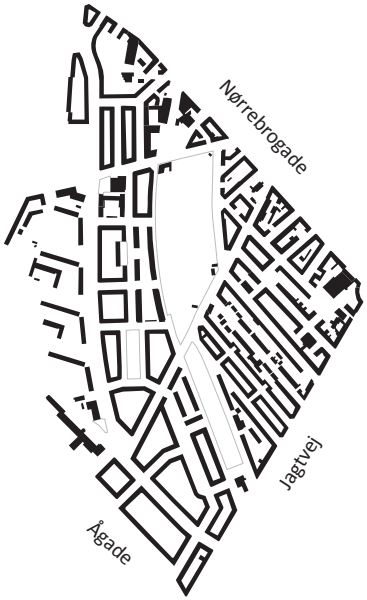

Udvalgte kendetegn

De følgende kendetegn er udvalgt i samarbejde med Nørrebro Lokaludvalg, på baggrund af en workshop med lokale nørrebroere. På vores feltarbejde i område 3 har vi fokuseret på:

Nørrebros ***upcoming*** område med et råt fundament og fuldt af kreative kræfter. Vi har set på ***Nørrebroparken*** som rekreativt samlingspunkt for området og som usynlig grænse mellem Lundtoftegadekvarteret og Stefansgadekvarteret på hver side af parken, og på ***kontrasterne*** mellem områdets svage og stærke beboere.

Lundtoftegadekvarteret

VS.

Jægersborggadekvarteret

FELTRAPPORT

I forlængelse af Assistens Kirkegård mellem Jagtvej og Nørrebrogade ligger område 3. Området er kendetegnet ved, at Nørrebroparken skyder sig ind midt i området som en grøn kile mellem to meget forskellige beboelsesområder. Mod øst og byens centrum ligger, hvad man kan kalde *Stefansgadekvarteret* med Stefansgade og Jægersborggade som de centrale gader, og mod vest *Lundtoftegadekvarteret* med Lundtoftegade som den centrale gade.

"Stefansgade og Jægersborggade er for Nørrebro i dag, hvad Elmegade var for ti år siden". Sådan siger beboere og besøgende om Stefansgadekvarteret, som i de seneste år har udviklet sig til et af de mest *hippe* i bydelen. De to gader definerer området udadtil og trækker folk til fra hele Nørrebro og efterhånden også fra resten af København. Da Taner Acikel åbnede sin delikatesse-forretning Stefanos på Stefansgade, var det med til at starte den iværksætterbølge, som siden har spredt sig som ringe i vandet. Den stærke andelsforening A/B Jæger, der udgør 90 % af boligerne i Jægersborggade, har aktivt opstøvet iværksættere og hjulpet små specialbutikker på vej ud fra et ønske om at genskabe gaden, som den aktive handelsgade den var i 1930erne. Aktiv handel har dog længe været en del af gadebilledet på Jægersborggade – den er både berømt og berygtet for handel af den mere lyssky slags. I dag kan gæsterne på gourmetrestauranten Relæ indtage deres oksetartar, muslinger og bergamotte eller bagte bintje, oliven og kærnemælk og samtidig følge med i livet blandt store dunjakker og deres kunder, de momentvise advarselsråb, når politiet nærmer

sig og den rolige tilbagevenden til handelen på gadehjørnet. Nogle butiksindehavere mener, at "hashhandelen er med til at give gaden noget af den *kant*, som holder den fra at blive mainstream". En butiksejer i gaden udtrykker dog også bekymring for gadens fremtid og for "hvilken slags handel, der er stærkest".

På den anden side af Nørrebroparken i Lundtoftegadekvarteret er det primært beboerdemokratiet i den almene sektor, der skaber aktiviteter og liv i området. Området rummer et af landets ældste udsatte boligområder, og her bor ifølge statistikkerne mange fattige med både dansk og anden etnisk baggrund. På den lokale Hillerødgade Skole mærker man godt, at "mange børn og unge har det svært", fortæller skolelederen, og der mangler rollemodeller for børn og unge i området. Mange beboere er glade for sammenholdet i kvarteret og har boet her hele deres liv. "Foreningerne står stærkt i området", fortæller en beboer. I modsætning til den udadvendte og meget synlige iværksætterånd på den anden side af parken, er aktiviteterne omkring Lundtoftegade domineret af nære sociale initiativer for beboerne. Her bliver ikke åbnet caféer og unikke specialbutikker, men her bliver startet forældrecafé, bydelsmødre, natteravne og fædrenetværk. En beboer, der er aktiv i fædrenetværket, fortæller, at "området har udviklet sig meget i de senere år fra at være præget af kriminalitet til at være et område, hvor man hjælper hinanden, hilser og passer på området sammen". De *vilde drenge* er her stadig, men der bliver lavet mindre ballade og hærværk end tidligere, mener han. En studerende, der lige er flyt-

“Foreningstraditionen her i området er i høj grad en arbejderklassetradition. Her er godt sammenhold og hjælpsomhed. Folk bliver ikke sat på gaden som de gjorde tidligere, fordi man tager hånd om hinanden.”

Clement, 55 år

“De mange små butikker er et bidrag til mangfoldigheden og de er helt klart med til at trække folk ned i gaden. I begyndelsen var det meget lokalt, men nu kommer folk længere fra, også udenfor Nørrebro.”

Ellen, 43 år

tet ind på Nørrebro Vænge, er begejstret for sit nye kvarter. Hun har lagt mærke til, at flere studerende flytter ind, en udvikling hun hilser velkommen.
I Nørrebroparken mødes beboere fra begge sider af parken og lufter deres hunde, går tur med barnevognen, cykler, går, spiller fodbold, griller og læser til eksamen. En kvindelig beboer fra Lundtoftegade er ude at gå med sin barnevogn gennem parken. Hun fortæller, at hun stort set altid går fra Lundtoftegade gennem parken og over til Jægersborggade. ”Det er den vej, man går indad”, siger hun. Flere af de besøgende i parken siger, at de slet ikke kender Lundtoftegadekvarteret. De peger på, at ”der mangler noget, der inviterer ind”, at ”området for en udefrakommende virker mørkt, privat og lukket”.

Kontrasten mellem den ene og den anden side af parken er stor både i forhold til beboersammensætning, økonomiske vilkår og boligmasse, men begge områder udvikler sig. I Lundtoftegade og de omkringliggende gader arbejder man med at forbedre de sociale forhold for de eksisterende beboere, mens man på den anden side af parken arbejder for at forbedre området som destination i bydelen.

OMRÅDE 4.

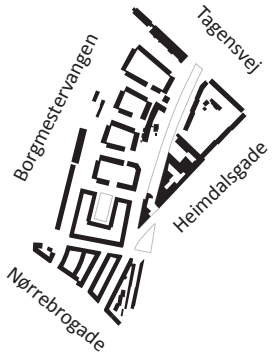

Udvalgte kendetegn

De følgende kendetegn er udvalgt i samarbejde med Nørrebro Lokaludvalg, på baggrund af en workshop med lokale nørrebroere. På vores feltarbejde i område 4 har vi fokuseret på:

Hvordan området opleves ***indefra og udefra***, som ***fæstning*** eller ***landsby***. Beboernes egne opfattelser af at bo i et landskendt ***udsat boligområde***, og endelig det ***alsidige hverdagsliv*** i og omkring Mjølnerparken.

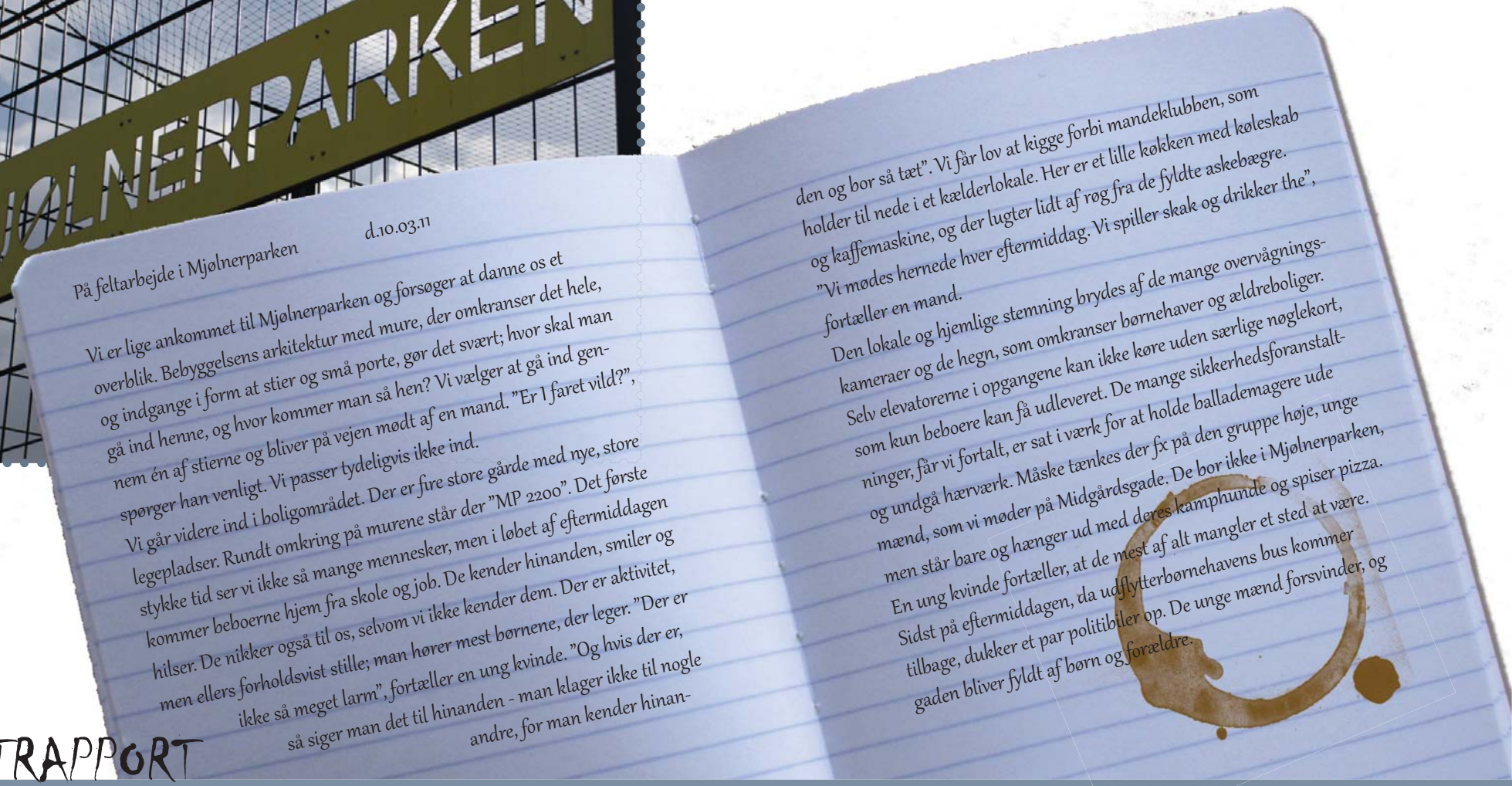

På feltarbejde i Mjølnerparken d.10.03.11

Vi er lige ankommet til Mjølnerparken og forsøger at danne os et overblik. Bebyggelsens arkitektur med mure, der omkranser det hele, og indgange i form at stier og små porte, gør det svært; hvor skal man gå ind henne, og hvor kommer man så hen? Vi vælger at gå ind gennem én af stierne og bliver på vejen mødt af en mand. "Er I faret vild?", spørger han venligt. Vi passer tydeligvis ikke ind.

Vi går videre ind i boligområdet. Der er fire store gårde med nye, store legepladser. Rundt omkring på murene står der "MP 2200". Det første stykke tid ser vi ikke så mange mennesker, men i løbet af eftermiddagen kommer beboerne hjem fra skole og job. De kender hinanden, smiler og hilser. De nikker også til os, selvom vi ikke kender dem. Der er aktivitet, men ellers forholdsvist stille; man hører mest børnene, der leger. "Der er ikke så meget larm", fortæller en ung kvinde. "Og hvis der er, så siger man det til hinanden - man klager ikke til nogle andre, for man kender hinanden og bor så tæt". Vi får lov at kigge forbi mandeklubben, som holder til nede i et kælderlokale. Her er et lille køkken med køleskab og kaffemaskine, og der lugter lidt af røg fra de fyldte askebægre. "Vi mødes hernede hver eftermiddag. Vi spiller skak og drikker the", fortæller en mand.

Den lokale og hjemlige stemning brydes af de mange overvågningskameraer og de hegn, som omkranser børnehaver og ældreboliger. Selv elevatorerne i opgangene kan ikke køre uden særlige nøglekort, som kun beboere kan få udleveret. De mange sikkerhedsforanstaltninger, får vi fortalt, er sat i værk for at holde balladamagere ude og undgå hærværk. Måske tænkes der fx på den gruppe høje, unge mænd, som vi møder på Midgårdsgade. De bor ikke i Mjølnerparken, men står bare og hænger ud med deres kamphunde og spiser pizza. En ung kvinde fortæller, at de mest af alt mangler et sted at være. Sidst på eftermiddagen, da udflytterbørnehavens bus kommer tilbage, dukker et par politibiler op. De unge mænd forsvinder, og gaden bliver fyldt af børn og forældre.

FELTRAPPORT

"Det fungerer ikke at være uvenner og bo i Mjølnerparken" fortæller en ung kvindelig beboer, mens hun viser os rundt i den almene boligbebyggelse, der siden opførslen i slutningen af 80erne har domineret denne del af Nørrebro, område 4.

Mjølnerparken ligger på ydre Nørrebro mellem Nørrebrohallen og DSB-arealet på grænsen til Nordvest, men bebyggelsen er berømt og berygtet langt udenfor Nørrebros grænser. Mjølnerparken udgøres af 560 boliger, der huser omkring 3000 nørrebroere, hovedparten med en anden etnisk herkomst end dansk. "Sådan har det ikke altid været", fortæller en kvindelig beboer gennem 20 år. Hun har talt de første 30 nationaliteter i bebyggelsen og mener, at "der er en sammenhæng mellem den store andel udlændinge og de sociale problemer bebyggelsen er kendt for udadtil". Selv oplever hun ikke problemer ved at bo i Mjølnerparken, og hun vil "helt sikkert aldrig flytte herfra". Det er ikke kun de mange nationaliteter, som gør Mjølnerparken til et mangfoldigt sted. Bebyggelsen rummer også en vuggestue, en børnehave og et ældrebofællesskab, hvor ventelisten er lang. Her er klubber for unge, gamle, kvinder og mænd. Her er lektiecaféer og et ungdomsblad, hvor de unge skriver om de ting, der foregår i bebyggelsen. "Vi har det, vi skal bruge", siger to teenagepiger. De synes, Mjølnerparken er "et hyggeligt sted med mange mennesker" og fortæller blandt

“Vi er glade for at bo her. Vi har en god lejlighed, jeg mener – vi er 6 personer, så den er lille, men den er god. Alt er lige i nærheden!”

Sarah, 45 år

“Der er ikke så mange, der cykler i Mjølnerparken – for man kan ikke købe en cykel, uden at den bliver stjålet eller smadret.”

Amira, 18 år

“Mjølnerparken er bedre, end det bliver fremstillet. Vi har det, vi skal bruge. Her er legepladser og steder, man kan dyrke sport. I forhold til det I hører i medierne, så er det godt at bo her.”

Tamina, 12 år

andet om de ”gode, store legepladser”, der i de seneste år er blevet opført i gårdene i Mjølnerparken. ”I Mjølnerparken bor man tæt, og alle kender hinanden”, fortæller en anden. ”Det gør det lettere at håndtere konflikter naboer imellem”. Beboerne kalder Mjølnerparken en ”landsby” på godt og ondt. Her er et godt sammenhold, men området lukker sig også om sig selv. Langt de fleste, vi taler med i og uden for området, peger på, at Mjølnerparkens problem er, at området både arkitektonisk, socialt og kulturelt er ”en ø med alt for få forbindelser, netværk og brudflader til den omkringliggende by”. De svage relationer til samfundet udenfor Mjølnerparken gør eksempelvis, at det er ekstra svært for de unge i at finde arbejde ude i byen.

Klods op ad Mjølnerparken ligger Hothers Plads – også en stor boligkarré, men domineret af andelsforeninger og langt mindre kendt udenfor området end sin nabo. Flere beboere peger på, at ”der går en usynlig grænse mellem Hothers Plads og Mjølnerparken”. Udvekslingen på tværs af de to bebyggelser er begrænset til de daginstitutioner, der ligger i området. En gruppe unge drenge, der hænger ud foran en af indgangene til Mjølnerparken, er i nogles øjne med til at skabe utryghed i området. ”Der er mange unge, som ser mistænkelige ud”, synes en far, der henter sin søn i institution. Han understreger dog, at de fleste mennesker i området er søde og rare, men han undrer sig over ”hvorfor de unge ikke er i skole”.

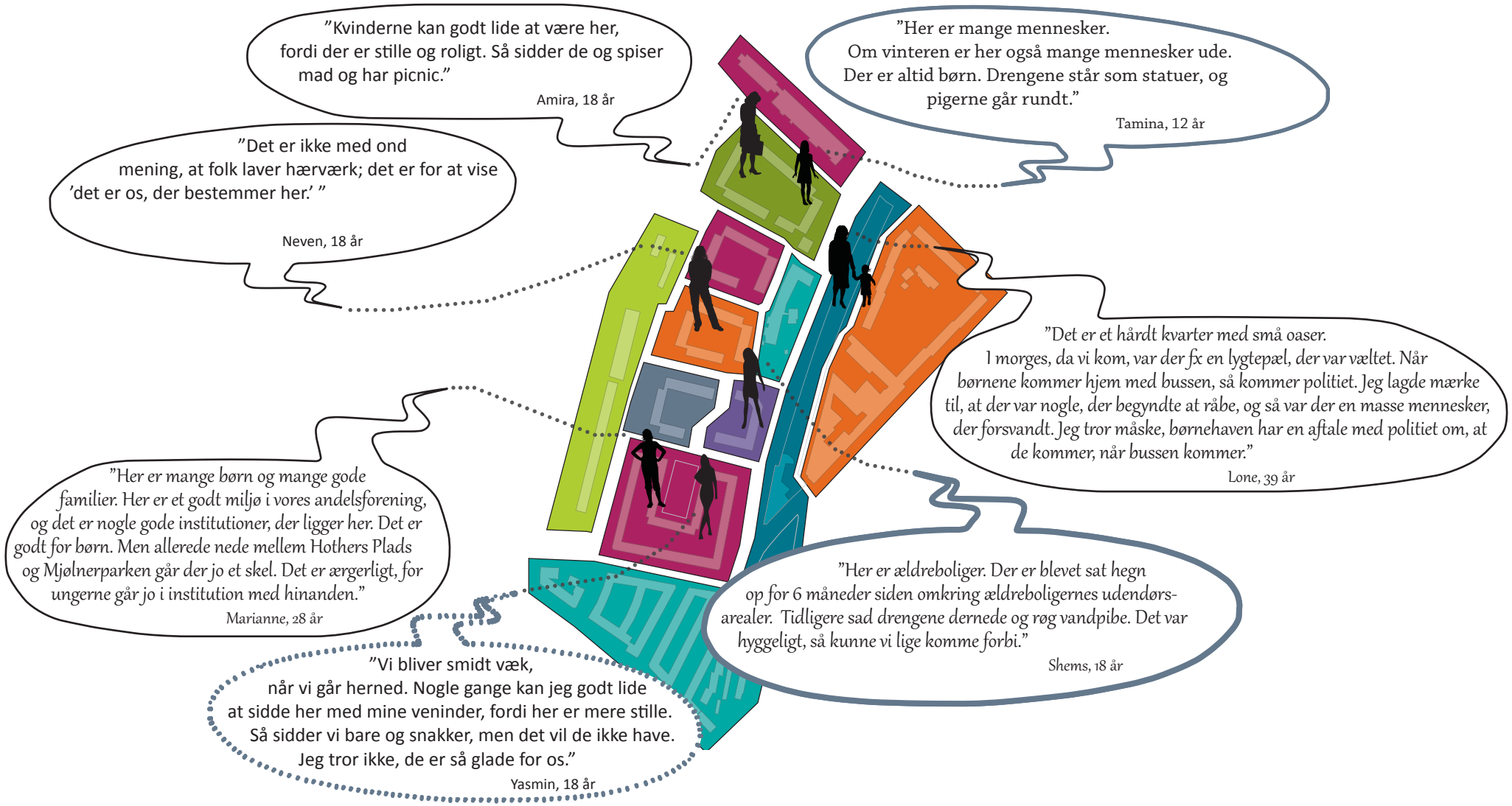

Der er en udvikling i gang i område 4, men beboerne er ikke helt enige om, i hvilken retning det går. En beboer fra Hothers Plads oplever, at ”miljøet er blevet mere hårdt”, mens en anden mener, at ”renoveringerne i området blandt andet i form af stiforløbet langs bebyggelsen” har betydet det modsatte.
Med en kommende Folkepark på de tidligere DSB-arealer og en forlængelse af Nørrebroparken kaldet Superkilen, er der store planer for de grønne områder – og der er tilsvarende store forventninger til, at de grønne byrum kan være med til at skabe nye mødesteder og en bedre integration mellem bydelene. Stien langs Mjølnerparken bliver allerede flittigt benyttet af beboere fra forskellige dele af Nørrebro. Nogle løber ture, andre lufter hunde, nogle cykler frem og tilbage, og nogle henter og bringer børn til institutionerne. De færreste, der bevæger sig gennem området, tager sig dog tid til at gå ind på den anden side af Mjølnerparkens boligblokke. Her kommer man kun, hvis man bor her.

OMRÅDE 5.

Udvalgte kendetegn

De følgende kendetegn er udvalgt i samarbejde med Nørrebro Lokaludvalg, på baggrund af en workshop med lokale nørrebroere. På vores feltarbejde i område 1, har vi fokuseret på:

Området er ***ukendt*** for mange, og kan betragtes som Nørrebros baggård. Vi har fokuseret på områdets ***opdeling i enklaver***, både socialt, hvor ***45% af beboerne har anden etnisk baggrund end dansk***, men også fysisk i vejstrukturerne i området, og i den ***mangel på byliv***, der kendetegner området.

“Metropolskolen fungerer ligesom RUC, man tager i skole for at studere og så tager man hjem igen så hurtigt man kan, jeg bruger ikke området omkring Metropolskolen.”

Josephine, 27 år

“Der er stor udskiftning i området, de unge flytter ind og de ældre flytter ud. De ældre vil gerne have lidt mere ro med alderen.”

Ahmed, 44 år

“Alle folk kender hinanden, det er et rart sted at være. Her er mange klubber, og mange aktiviteter. Her føler jeg mig hjemme, og jeg kan ikke forestille sig at bo andre steder.”

Youssef, 18 år

“Det er et ganske almindeligt dansk samfund, mange forskellige mennesker, men folk kender ikke hinanden.”

Ahmed, 44 år

FELTRAPPORT

I det yderste nordlige hjørne af Nørrebro mellem Tagensvej og Jagtvej ligger et område, der i disse år undergår store forandringer. Til forskel fra det øvrige Nørrebro er her plads, ”plads til gode idéer” som en beboer udtrykker det. Her er ikke tæt pakket med gamle arbejderboliger, men en skæv blanding af gamle industriområder, lagerhaller, kontorer og boligblokke. Enkelte industribygninger er stadig i brug, mange står tomme, og nogle er blevet indtaget af institutioner som Metropolskolen, kulturhuset Osramhuset og Ressourcecentret Ydre Nørrebro. Nogle enkelte er blevet taget i brug af unge kreative, der boltrer sig på de mange og relativt billige kvadratmeter.

I deres pionérøjne er området stadig Nørrebros vilde vesten – et område hvor alting er muligt og først lige ved at ske. Aktiviteterne i området kan for den udefrakommende være svære at få øje på, når man bevæger sig ned ad de næsten mennesketomme gader, men kommer man fx forbi det tidligere Kommunetekniks gamle central – kaldet KTK-grunden på Ragnhildsgade en torsdag aften, åbenbarer der sig et område fuldt af liv. Her samles unge fra hele byen omkring indie-spillestedet Mayhem, Bolsjefabrikkens caféer, øvelokaler og værksteder eller thaibokseklubben Muay Thai. I Muay Thai er der dømt pigeboksning hver torsdag, og klubbens lokale er fyldt til randen af piger i alle aldre og etniciteter. En pige fra Bolsjefabrikken kalder grunden en *landsby*. Hun sætter pris på den hemmelige beliggenhed. ”Her kan man lave, hvad man vil uden at være bange for, at noget går i stykker”. På den gamle industrigrund er facaderne overmalede med graffiti og ruderne itu. Området er råt, og det sætter de unge, der kommer her, pris på.

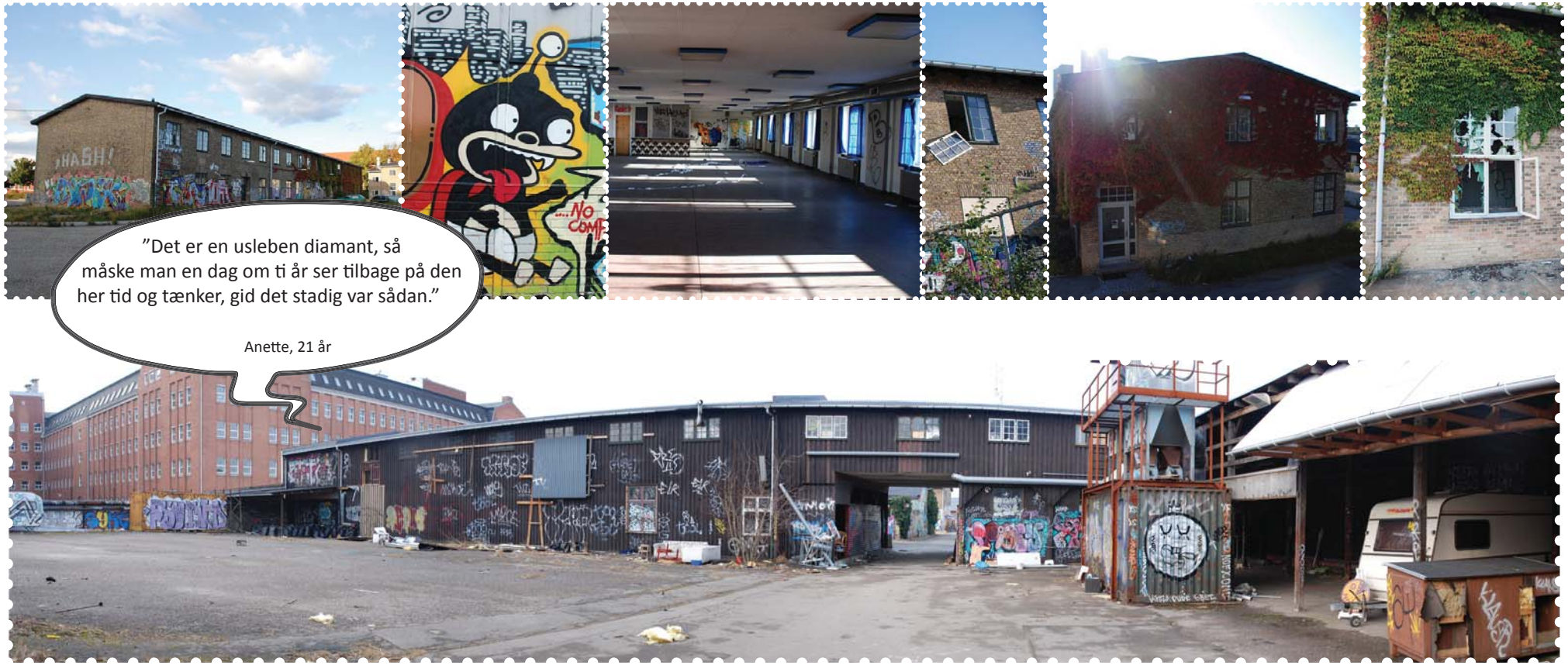

På KTK-grunden finder man også Ressourcecenter Ydre Nørrebro, hvor nogle af de drenge, der altid har boet i området, kommer for at spille computer, billard, se film og hænge ud. Det sker blandt andet i en gigantisk sofa i imiteret sort læder, som drengene har placeret centralt i det ene rum og hævet op på en sokkel ti centimeter over gulvet. Drengene, vi møder, kommer alle fra Aldersrogade og føler et større tilhørsforhold til gaden end til kvarteret. De er glade for at bo her, men en af drengene synes også, her er grimt. ”Her flyder med skrald, her er dårligt belyst om aftenen og graffiti overalt. Der er pænere i Rødovre!”. Området er præget af et ulogisk gadenet, som det er svært at orientere sig i. Her er mange brede boulevarder og store boligblokke: Titanparken, Den grønne trekant og Rovsinggade er nogle af dem. En af områdets nye brugere – en studerende på Metropolskolen finder, at ”de mange boligblokke og efterladt industri gør det uinteressant at opholde sig i området”. Det er ifølge ham ikke et sted, man rigtig kan identificere sig med.

Halal-slagteren i Haraldsgade er en af de meget få detail-butikker i område 5, og han ”har kunder fra hele området”. Primært nogle af områdets 45 % indbyggere med anden etnisk baggrund, men også mange af de unge etniske danskere, der ifølge ham ”i stigende grad flytter hertil i takt med, at de ældre flytter ud”. I område 5 bliver der gravet op, revet ned og bygget metro. Det er et område i forandring.

For slagteren betyder forandringerne indtil videre mest, at der ikke kommer nok kunder forbi butikken, og han er spændt på, om udviklingen når at vende, inden han må dreje nøglen om.

> Det er lidt som en lille landsby her. Jeg håber egentlig ikke de gør alt for meget ved det. Vi prøver jo at skabe noget særligt her, og det bliver måske ikke det samme hvis området bliver åbnet op.
>
> Signe, 25 år

> Her er helt grimt og mørkt, og meget skrald i gaderne. Rødovre er pænere end her. Der er det hele rent. Jeg kunne godt tænke mig, at her kom bedre gadebelysning og lysere facader på husene, de er så grimme. Det er heller ikke fedt, at der er graffiti over det hele. Der må gerne være en væg eller to med graffiti, men det skal jo se godt ud.
>
> Abdul, 18 år

> *De store boligblokke og industribygninger lægger ikke op til at man hænger ud i området. Men der er klart et potentiale i de gamle industribygninger, man kunne måske bruge et af dem som en slags studenterhus.*
>
> *Natalie, 25 år*

> *Hvis her var flere grønne områder med grill og bænke ville man blive hængende her lidt i stedet for at tage til Nørrebroparken.*
>
> *Troels, 26 år*

Mange af de nuværende aktiviteter i området er midlertidige og vidner om, at her er en udvikling i gang, som endnu ikke har fået bestemt retning. Bolsjefabrikken har kontrakt med kommunen indtil 2013 og en dreng fortæller, at "det er svært at finde motivation til at lave en masse ved stedet, når man ved, man ikke kan blive".

Drengene i Ressourcecentret er enige om, at "man skal ud af området, hvis man skal lave andre aktiviteter end at hænge i klubben". Som området ser ud i dag, er der ikke mange steder at mødes. En studerende fortæller, at han "tager til Nordvest for at finde et sted at spille fodbold, fordi der ikke er nogen grønne områder heromkring". De studerende såvel som drengene fra området kunne godt tænke sig et mere livligt lokalområde med caféer og små butikker. Kort sagt mere byliv. De studerende drømmer om at "bruge nogle af de tomme industribygninger til at skabe et godt studiemiljø i det nye campusområde", og de håber, at her kommer flere mødesteder, som kunne få dem til at bruge området mere.

OMRÅDE 6.

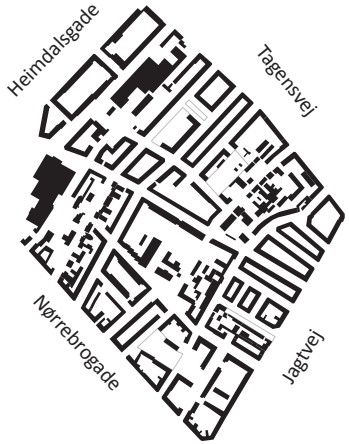

Udvalgte kendetegn

De følgende kendetegn er udvalgt i samarbejde med Nørrebro Lokaludvalg, på baggrund af en workshop med lokale nørrebroere. På vores feltarbejde i område 6 har vi fokuseret på:

Områdets ***lokalt orienterede*** sociale liv, fokuseret omkring naboskabet, områdets fysiske udtryk som tæt ***arbejderkvarter***, de ***få mødesteder*** i området og ***2200 Kultur*** med Nørrebrohallen og Nørrebro bibliotek som to af bydelens centrale institutioner.

”Der er lidt ældre mennesker ligesom mig, men det er mest unge der bor her i området. Der er stor udskiftning her. De unge flytter igen når de stifter familie.”

Georg, 100 år

”Her bor stadig nogle af de gamle, 60+, der har boet her i mange år, men her er også flyttet mange unge til. Her er en del børnefamilier, og det tror jeg er meget typisk for området, men de bor her ikke så mange år. De vil ud hvor der er mere plads.”

Hans, 60 år

39 år

2,5 år

50 år

12 år

Hvor længe har du boet i området?

40 år

9 år

35 år

2 år

40 år

”Nogle familier har bygget ud, og de større lejligheder er med til at holde på børnefamilierne. Jeg sætter pris på at her er mange forskellige aldersgrupper, så det ikke bliver en ghetto. Det er lykkedes meget godt.”

Hans, 60 år

”Dengang jeg var barn, var Ægirsgade fyldt med butikker, men nu er der boliger over det hele. Før i tiden var der også mange rockere, men de er ligesom forduftet, man ser dem ikke mere. Der er også rigtig mange unge mennesker, hvor deres mor og far har købt en lejlighed til dem. Mange lejligheder bliver lagt sammen af de unge familier, og de er blevet markant dyrere de senere år.”

Walter, 60 år

”Området er lidt hemmeligt, men det gør ikke noget. Det er et fredeligt og godt sted at bo.”

Petra, 62 år

FELTRAPPORT

”Det her er det rigtige Nørrebro”. Sådan betegner flere område 6 med reference til de små gamle arbejderboliger, smalle baggårde og høje opgange. For mange nørrebroere er området mellem Jagtvej, Nørrebrogade og Tagensvej dog alligevel lidt ukendt. En beboer i Stefansgade fortæller, at hun ”aldrig kommer på den anden side af Nørrebrogade”, og en beboer i området medgiver, at ”det er lidt hemmeligt”.
Område 6 er en tæt bebygget firkant midt på Nørrebro. Udearealerne er sparsomme, men som én udtrykker det, er ”mange beboere i området privilegerede på grund af de grønne aflåste gårde, der bruges flittigt”. De offentlige grønne arealer er begrænset til Bananapark, en populær lokal legeplads og lommeparken i Odinsgade, hvor det ifølge en beboer mest er ”dem der går i rutefart mellem kiosken og bænken”, der kommer. En kvindelig beboer ”sætter pris på den brogede flok af mennesker, der bor her”. Område 6 beskrives af flere som et fredeligt område. Her er ikke mange parker, men derimod talrige bodegaer. Et fænomen som andre steder i byen er uddøende, men som her vidner om de mange ærkenørrebroere, der stadig bor her. ”Til gengæld må man over på den anden side af Nørrebrogade efter god kaffe”, siger en mandlig beboer og konstaterer, at området først og fremmest er et område, man bor i.
En beboer på 100 år, der har boet i Ægirsgade de sidste 40 år, fortæller, at ”her bor en del ældre, men også stadigt flere unge. Mange flytter dog væk igen, når de stifter familie, så er lejlighederne for små”. En anden beboer gennem 50 år mener, at ”de mange forældrekøb i området er med til at presse andre beboergrupper ud, fordi lejen stiger”.

På vores tur rundt i området beskriver de lokale det som et roligt område, multietnisk og rart, fredeligt, hemmeligt og et godt sted at bo. Der er en lang tradition for, at beboerne tager initiativer og organiserer. Fra 1970ernes *Røde Rose*, hvor forældre startede børneinstitutioner op på egen hånd, til det relativt nystiftede *Baldersplads Laug*, hvor lokale beboere arbejder på at skabe liv i området omkring Balders Plads. Lauget afholder bl.a. loppemarkeder, juletræstænding og vil med tiden også gerne stå for koncerter eller andre arrangementer, som kan aktivere den centrale plads. ”Tilslutningen til arrangementerne er stor og ud over at skabe sammenhold i området, er det også med til at synliggøre området ud over de nærmeste boligblokke”, mener en beboer og medstifter af Lauget.

I Bragesgade på kanten af område 6 ligger to populære mødesteder: Nørrebrohallen og Nørrebro Bibliotek. Nørrebrohallens sportsfaciliteter tiltrækker hver uge op mod 15.000 besøgende fra hele bydelen og det øvrige København. En studerende fra Amager fortæller, at han kommer i hallen for at mødes med sine venner og spille squash, ”ikke fordi banerne er særligt gode, men fordi her er hyggeligt”. Mange giver udtryk for, at Nørrebrohallens beliggenhed er god. ”Det er et centralt sted at mødes, det er tilgængeligt og let at få lov at bruge faciliteterne”, siger en kvindelig studerende. Udover sportsfaciliteterne fungerer Nørrebrohallen også som centralt mødested på Nørrebro. Et par unge piger fra Lundtoftegade fortæller, at de ”kommer her dagligt. Både for at spille badminton, men også bare for at se på flotte drenge”. En nytilflyttet studerende, der benytter hallens klatrefaciliteter, er begejstret over livet i

"Vi kommer og ser på vores venner spille fodbold. Vi spiller også nogle gange badminton. Vi kommer også for at bruge caféen og købe sodavand. Her er ikke så mange piger, men rigtig mange vilde drenge. Det ville være sjovere at komme her og spille hvis her var flere piger."

Aisha, 13 år og Joy, 14 år

"Jeg ser mange ældre mænd, der kommer ned og spiller skak. Det er noget vi måske ellers ikke er så gode til i Danmark. At ældre mennesker sidder og hygger sig sammen, og at de er en synlig del af lokalsamfundet, en del af byen. Man ser ikke så mange danske ældre herude."

Jesper, 21 år

"Nørrebrohallen er ikke et sted hvor man føler sig velkommen. Det lyser ud af det, at det er et sted for unge, fortrinsvist utilpassede, der ikke har et andet sted at være. Det er vist lidt for kommunalt for sådan en som mig."

Jens, 32 år

Nørrebrohallens Sportscafé, hvor ældre mænd sidder og spiller skak, som var det et gadehjørne i syden. I Sportscaféen kommer nogle for at drikke en kop kaffe eller en øl og få en snak med naboen, nogle for at spille kegler, nogle for at spille skak. Her kommer unge og gamle, mange etniske grupper, lokale fritidsklubber, skoleklasser og studerende fra hele byen. En pensionist fortæller, at han ofte kommer hertil fra Husum for at mødes med sine venner, der bor i området. En ældre kvindelig bruger af hallen fortæller, at det har været et centralt mødested for hende siden 1970erne. På en almindelig hverdag i marts er stemningen på Nørrebro Bibliotek rolig, selvom her er masser af mennesker: børn, der spiller computer, folk, der sidder og læser mellem reolerne, forældre med børn og mange kvinder. Biblioteket har oplevet et stigende besøgstal gennem de seneste år. En mandlig besøgende fra Vesterbro kommer her dagligt for at træne sine danskkundskaber med en ven. En pige fra Aldersrogade kommer her med sine veninder for at låne bøger og ind imellem for at få lektiehjælp. Hun "kan godt lide at her ikke er så meget larm". Nørrebrohallen og biblioteket er naboer og komplementerer hinanden fint. De er nogle af de eneste mødesteder i område 6, men til gengæld også mødesteder, der samler beboere fra hele byen.

OMRÅDE 7.

Udvalgte kendetegn

De følgende kendetegn er udvalgt i samarbejde med Nørrebro Lokaludvalg, på baggrund af en workshop med lokale nørrebroere. På vores feltarbejde i område 7 har vi fokuseret på:

Områdets status som ***Nørrebros "scene"*** hvor besøgende kommer for at se og blive set, på ***gentrificeringen*** af området særligt omkring Skt.Hans Torv og på ***liv og død*** i området, kendetegnet ved caféliv og spillesteder overfor plejecentre og kirkegård.

FELTRAPPORT

"Det er det her område, jeg forbinder med Nørrebro" siger en butiksejer i Elmegade og refererer til området mellem søerne, Nørrebrogade, Jagtvej og Tagensvej – område 7. Vi er i det, som mange af områdets beboere og besøgende betegner det kulturelle center af Nørrebro. Her samles unge fra hele byen i weekenden for at gå i byen på spillesteder som Rust eller Global, barer som Funkes, Barcelona, Mexibar og Understellet eller en tur i biografen Empire eller på Nørrebro Teater. Vi er på Nørrebros scene. I overført betydning fordi det er her, Nørrebro viser sig frem for resten af verden med et kultur-, café- og butiksliv, som man kan læse om i byens turistguider. Og konkret fordi det også er her, sommerfester, nytårsfester og musikfestivaler ofte har deres epicenter. Skt. Hans Torv er uden tvivl det centrale samlingspunkt i området og i nogles øjne "et centrum for hele Nørrebro". Området omkring torvet er klassisk forældrekøbsområde, og mange af beboerne i områdets eftertragtede andelsboliger er unge tilflyttere. "Det er omkring Skt. Hans Torv, det sker i det her område", siger en gæst på Mexibar i Elmegade, og andre stemmer i og beskriver området omkring torvet som tillokkende, hyggeligt og et sjovt gå-i-byen område med afslappet stemning og mange unge. Café Sebastopol bragte fransk cafékultur til torvet som nogle af de første i 1994, og i dag ligger caféerne side om side rundt om pladsen. Her er altid mennesker. "Sammenlignet med det kommercielle centrum i indre by er området omkring Skt. Hans Torv mere rigtig by", mener en mandlig beboer. Andre opfatter det som en forlængelse af indre by. En pige, der selv lige er flyttet til Nørrebro, fortæller, at hun "tidligere kom meget omkring Strøget, men nu bedre kan lide at komme i området omkring Skt. Hans Torv". En butiksejer i nabogaden Guldbergsgade betegner

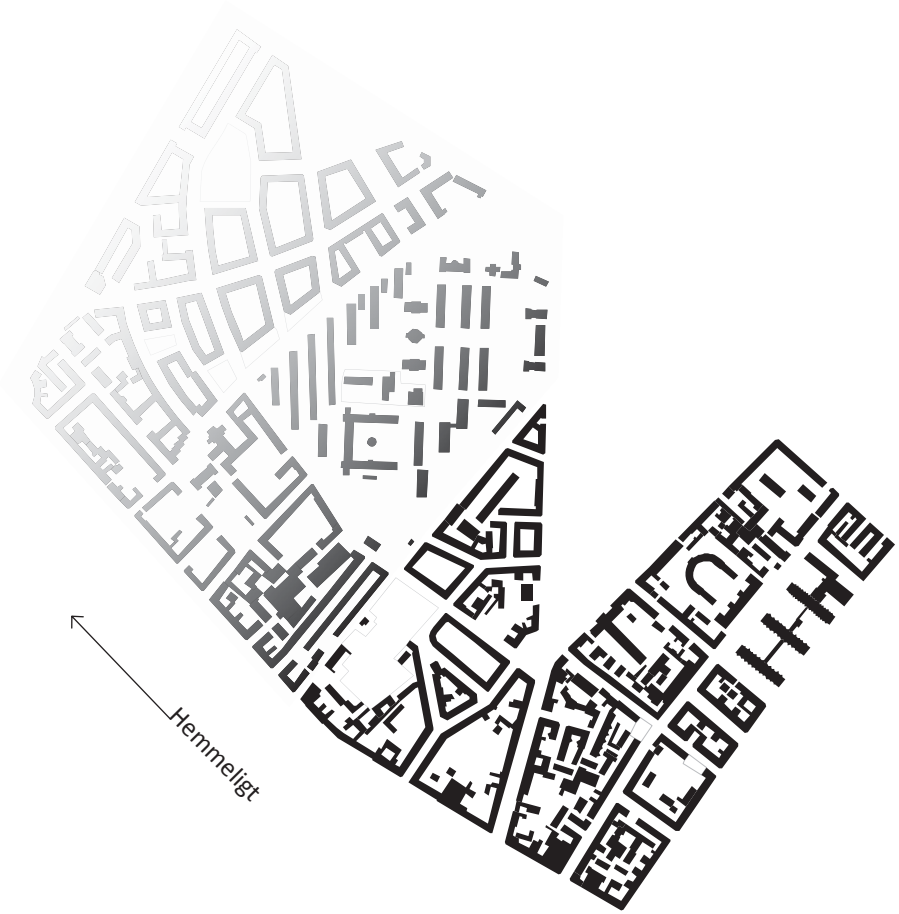

Interview med beboer i området

Vi er i gang med at undersøge det her område, som vi kalder område 7.
Jeg ville jo sige, at vi er et område for os selv. Fra Sjællandsgade til Guldbergsgade og ud til Tagensvej. Vi kalder det den hemmelige bydel. Vi har ikke lyst til, at det bliver den nye kødby her, så det er godt, det er lidt hemmeligt. Det kører mere gennem jungletrommer. Det er ikke gennem facebook og tv, at folk finder det her område. Det er os her, Repo Manden, Wascator, Sabotøren og købmanden her inde ved siden af. Vi samarbejder om forskellige ting. Vi har et kreativt fællesskab omkring politiske og økologiske principper. Så er vi fælles om gadefester og støttefester. Får der fx er release i pladeforretningern, får de lov at spille på Wascator. Butikkerne er her for deres egen og lokalområdets skyld. De har mange stamgæster, så de kører rundt, uden at vi behøver have en masse folk udefra. De er ikke så profitorienterede, hvis det kan køre rundt, så er det fint.

Hvordan er det at bo her?
Vi synes, her er dejligt. Jeg er glad for at være her. Jeg har boet mange andre steder i København, men det her er det bedste. Det er provinsielt på den fede måde. Man kan slappe af her. Der er mange gamle politisk aktive og deres børn og hippier, som bor her. Alle tror, at her bare er boliger.

Hvad med Guldbergs Plads, bruger I den?
Nej, jeg bruger den ikke så meget. Vi kalder den cementparken eller lorteparken. Men det er fint, så kan alkoholikerne og hundene få lov at være der. Det gode ved den er, at der ikke er lavet en masse byfornyelse. Så kan folk få lov at være i fred. Det skal ikke være lige som på Vesterbro. Folk flytter ind på grund af caféerne og det liv, der er, så får de børn og begynder at klage over støjen. Så lukker caféerne, og så bliver der kedeligt. Vi er ikke interesserede i at være en del af resten af Nørrebro. Vi har det godt, som det er. Når man holder det småt, kan man have mere indflydelse.

fortsat området som et "vækstområde med en vis pionerånd og edge", men udtrykker også bekymring for, at det "udvikler sig til at blive for mainstream", og at "butikkerne bliver for kommercielle". Det er tydeligt, at den enorme succes, som området har opnået som hipt boheme kvarter, samtidig er en udfordring for opretholdelsen af denne identitet. En beboer kalder ligefrem Elmegade for klam og refererer til "de mange smarte unge fra Østerbro, der indtager området i weekenden". Hvad færre måske ved er, at området også har meget at tilbyde de ældre, som ikke længere drikker drinks på Mexibar. Plejecentret "Sølund" i Ryesgade er Danmarks største plejecenter med omkring 400 beboere. "De fleste er svage og bevæger sig ikke meget rundt i området", fortæller en ansat. En ældre dame, der bor i en af ældreboligerne over for plejecentret, fortæller, at hun "går rundt så langt benene rækker", hvilket for hendes vedkommende betyder til Fakta for enden af Ravnsborggade. Hun bevæger sig aldrig ud efter mørkets frembrud. "Der føler vi os utrygge", fortæller hun.
Mellem Guldbergsgade, Nørre Allé og Møllegade ligger De Gamles By som en rolig oase med hele 6 plejehjem og en række daginstitutioner i det ellers livlige område. Her bor en anden stor gruppe ældre beboere, afskærmet fra den resterende bydel bag hegn og mure. De besøgende taler om De Gamles By som grønt og åbent, en verden for sig og et reservat. Herinde bag murene finder man både nyttehaver, hønsehuse, græssende får og kaniner, og der er planer om udekøkken, bålplads, naturlegeplads og højbede. De Gamles By fungerer ifølge en beboer som "friluftsområde i det tæt bebyggede nærmiljø", og selvom Nørrebro ikke er kendt som en grøn bydel, fortæller en mor fra Frederiksberg, at hun har taget sin søn med herhen, "for

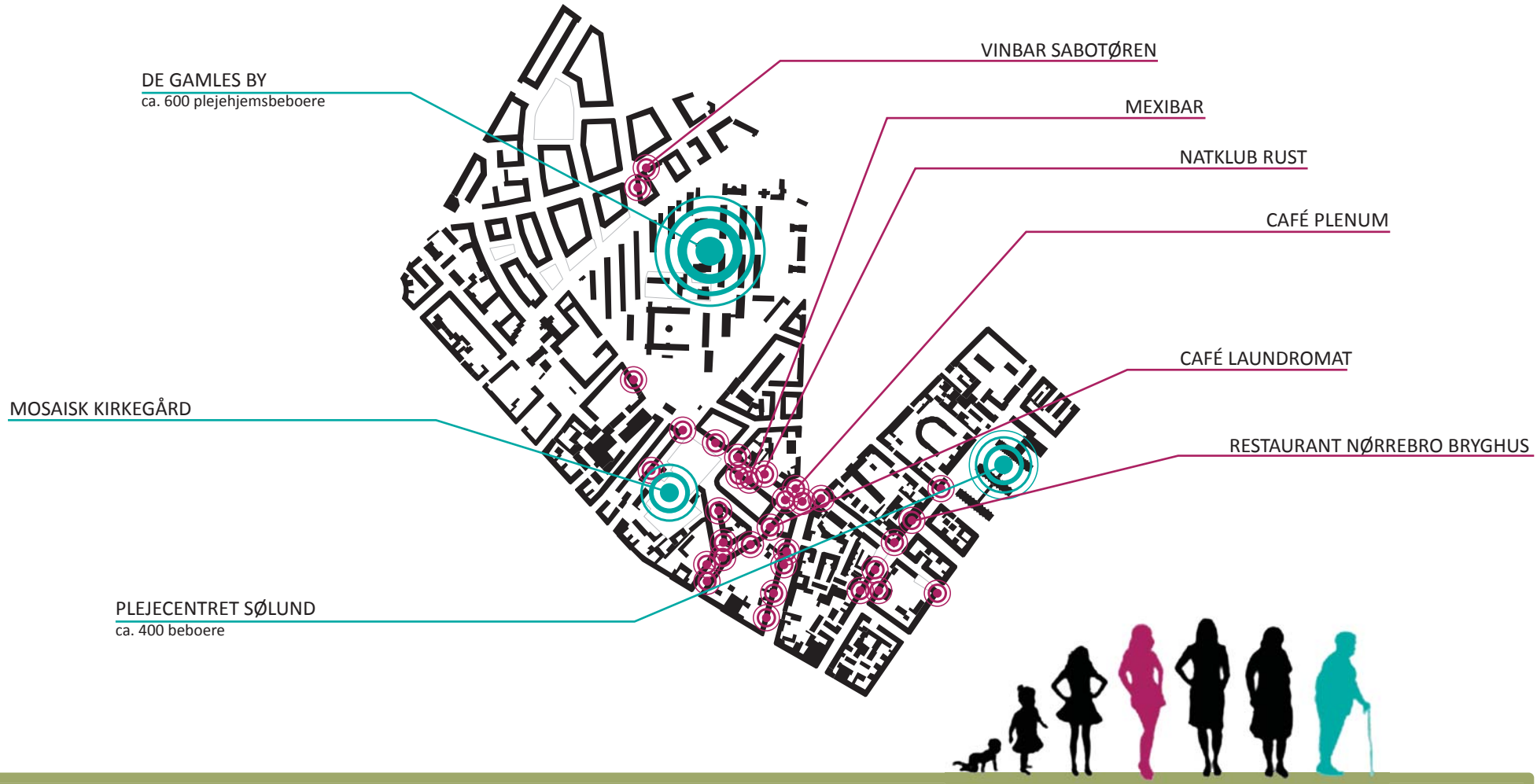

at få naturen ind i min unges liv". Møllegade, der løber midt gennem område 7, rummer både Nørrebros eneste gymnasium, Det Fri Gymnasium, den nyligt genåbnede mosaiske kirkegård, byens eneste etniske restaurant med Michelinstjerne, Kiin Kiin, og det litterære samlingssted Literaturhaus, og netop denne gade udgør en usynlig grænse i område 7. Området mellem Tagensvej, Jagtvej, Nørrebrogade og Møllegade er ikke nær så udadvendt som området omkring Skt. Hans Torv. Her bor indvandrerfamilier, ældre og unge, og "for en udefrakommende er her kun boliger", som en beboer siger. Men der er et godt lokalmiljø, og beboerne sætter pris på, "at her ikke har været for meget byfornyelse". På områdets store plads, Guldbergs Plads, samles en gruppe øldrikkere, og en beboer kalder pladsen for "en rasteplads for hunde". Selvom pladsen ikke altid summer af aktivitet, bliver boldburet flittigt brugt til basket og fodbold af beboerne i området. I denne del af område 7 finder man dog også et par hemmelige destinationer som caféen Wascator, en pladeforretning, vinbaren Sabotøren, en lokal købmand og det lille kunstnerfællesskab Sympatisøren. En beboer mener, at "området er provinsielt på den fede måde, fordi folk kan få lov at være i fred". "Vi er ikke interesserede i at være en del af resten af Nørrebro. Vi har det godt, som det er. Når man holder det småt, kan man have mere indflydelse", udtrykker hun.

OMRÅDE 8.

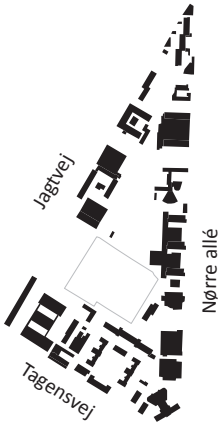

Udvalgte kendetegn

De følgende kendetegn er udvalgt i samarbejde med Nørrebro Lokaludvalg, på baggrund af en workshop med lokale nørrebroere. På vores feltarbejde i område 8 har vi fokuseret på:

Døgnrytmen i området, der adskiller sig markant fra den øvrige bydel. Området er ***monofunktionelt*** centreret omkring arbejds- og kollegieliv. Der er en ***envejs-udveksling*** i området. Beboerne bruger resten af Nørrebro, men ikke omvendt. Området fremstår som en ***satellit*** uden særlig tilknytning til det øvrige Nørrebro.

FELTRAPPORT

”Området ligger jo lidt uden for byen”, siger en studerende om område 8, der strækker sig fra Nørre Allés start ved Skt. Hans Torv til Vibenshus Runddel på grænsen til Østerbro. Når området opleves som lidt uden for byen, er det fordi, området stort set udelukkende består af Københavns Universitets bygninger samt to af byens store kollegier: Rigshospitalets kollegium og Egmont kollegiet. Her er den lokale benzintank den eneste mulighed for at købe noget. En studerende påpeger, at ”det nærmeste sted man kan købe en kop kaffe er på Skt. Hans Torv”.

Område 8 fungerer først og fremmest som arbejdsplads for de ansatte ved universitetet og danner rammen om studielivet for de mange studerende i området, men derudover har området ikke meget at tilbyde udefrakommende. Livet i område 8 foregår derfor også primært i dagtimerne med universitetet som samlingspunkt for alle aktiviteter. Her møder ansatte og studerende ind om morgenen og tager hjem igen om aftenen. Kun fritidsaktiviteterne i Universitetets Studenter-Gymnastik (USG) og Universitetets lokaler på Nørre Allé forsætter ud på aftenen, men også her kommer folk ind og ud uden at opholde sig længere tid i området. ”Jeg bruger kun området til træning, så kører jeg hertil og så ud igen”, fortæller en kvindelig studerende. Lokalerne bruges af de studerende, men mange andre foreninger hører også til her:

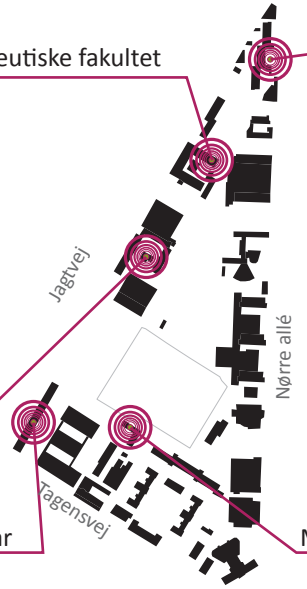

Café Irgers, Egmont kollegiet

Fre-Bar, Det Farmaceutiske fakultet

Caféen, Det Naturvidenskabelige fakultet

Rigshospitalets kollegiebar

MBar, Studenterhuset ved BioCenter

Klubben, Panum

> *Vi bruger caféen her virkelig meget. Vi er så meget hernede, at vi kalder det vores hjem. Der er også revy'er og alt muligt.*
>
> *Jenny, 24 år, datalogi*

> Der er mange, der bor lige her omkring på kollegierne, de er her meget. Der er et rigtig godt studiemiljø. Det er fagligt hårdt, så det er også på grund af det sociale, at folk holder ud. Der er torsdagscafé, fredagsbar, filmklubber, vinklubber, alt muligt.
>
> Sille, 23 år, farmaceut

> *Det er jo universitetet, man bruger. Man lever her nærmest, når man er her. Der er mange sociale aktiviteter. Ens studie bliver ens liv.*
>
> *Magnus, 21 år, fysik*

> Jeg bruger området rigtig meget, jeg har nærmest boet her. Området er meget campus-agtigt, det er meget de studerende, der bruger det.
>
> Frank, 27 år, KA humanfysiologi

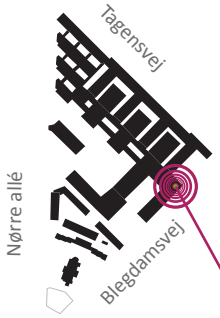

Fredagsbar og studentercafé:

Samlingspunkt for studerende, som oftest indrettet i fælleslokaler i tilknytning til uddannelsesstedet. Her mødes de studerende til fredagsøl, fester og samvær.

bedsteforældre og forældre følger deres børn og børnebørn til svømning, springgymnastik og andre sportsaktiviteter.
En del folk bruger område 8 til at køre igennem på cykel eller i bil, men de færreste stopper op. En ansat ved universitetet mener, at Zoologisk Museum, der ligger i området, "muligvis virker som områdets vindue udadtil", mens en ansat på selve museet giver udtryk for, at "man skal vide museet ligger her". "Der er ikke nogen, der lige kommer forbi. Før jeg arbejdede her, havde jeg aldrig placeret noget her".

Studerende og ansatte kommer til området om morgenen, men tager derfra om aftenen. Nogle af områdets beboere fremhæver, at her er dødt om aftenen. Andre ser mere positivt på det og fremhæver, at "området er fredeligt midt i byen".
Område 8 lukker sig om sig selv. En studerende fortæller, at "man kun kommer i området, hvis man kender nogen der bor her, eller hvis der er nogen, som holder fest". Her er ikke nogen transparens, og man kan ikke køre på tværs af området for de hegn, hække og mure, der deler området op. Det sociale liv, der udspiller sig i område 8, foregår på kollegiekøkkener og på studentercaféerne, der gemmer sig rundt omkring på området. Mange af de studerende kommer kun ud af området for at

købe ind, men opholder sig ellers næsten udelukkende her. ”Vi lever i vores egen lille boble”, fortæller en mandlig studerende. De studerende føler sig ikke knyttet til det resterende Nørrebro. ”Er det Nørrebro her? Vi troede det var Østerbro, det hedder da 2100?”, siger flere, når vi henvender os til dem. Og det er begrænset, hvordan området her hænger sammen med den øvrige bydel. Der er enkelte stisystemer gennem området, men de bruges primært af de studerende selv, der cykler og går igennem området.

Planerne med område 8 er, at det skal udbygges, så det i højere grad bliver et campusområde, og så det kommer til at hænge sammen med den omkringliggende by og uddannelsesinstitutionerne i område 5. Når Nørre Campus Vidensbydel står færdig, vil en stor del af de grønne områder være tæt bebygget.

HVIS DU SKAL
PISSE SÅ
GØR DET ET
ANDET STED!

Børnetøj
og
voksen tøj
Sko
Legetøj

COPENHAGEN CRUISE

Sorry We're
OPEN

JERUSALEM
4248 KM
MOGADISHU
8722 KM
AARHUS
304 KM

NØRREBRO PÅ KRYDS OG TVÆRS

Vi har i det foregående præsenteret hvad lokale nørrebroere finder særligt karakteristisk ved otte forskellige kvarterer på Nørrebro. I det følgende løfter vi blikket og ser på hvordan nørrebroerne beskriver bydelen på kryds og tværs af de otte områder. Hvad binder områderne sammen og hvor er der fælles temaer?

Det har været formålet med denne publikation at beskrive Nørrebros identiteter gennem beboernes egne briller. Det er nørrebroernes selvforståelse og deres egne oplevelser af det særlige ved deres kvarterer, som er i centrum. I det perspektiv er der selvsagt ingen sandhed – alle har deres eget personlige billede af deres bydel. Omvendt er det hele heller ikke helt tilfældigt. I løbet af vores feltarbejde har der vist sig forskellige mønstre i nørrebroernes beskrivelser af deres kvarterer og deres bydel. Der er ord og steder som går igen – ord som mangfoldighed, kant og landsby eksempelvis, som kendetegner nørrebroernes billede af bydelen som helhed snarere end de enkelte kvarterer. Overskrifterne i dette afsluttende kapitel afspejler de temaer, der har tegn-et sig i nørrebroernes beskrivelser af Nørrebro på kryds og tværs af de otte kvarterer. Formålet med kapitlet er at give Nørrebro Lokaludvalg og alle andre inspiration til arbejdet med udviklingen af bydelen.

Nørrebros hjerte

Vi bad en dag godt tyve tilfældigt forbipasserende om at placere hjertet af Nørrebro på et medbragt kort over bydelen. Alle tyve havde en oplevelse af, at Nørrebro har et hjerte. Dernæst fordelte svarene sig ud på 3-4 forskellige steder. Når vi så spurgte den enkelte hvorfor netop dér, fik vi naturligvis ikke to svar, som var ens. Så selv det simple spørgsmål – hvor er hjertet af Nørrebro? – viser, hvor flydende og komplekst arbejdet med folks opfattelser af deres lokale bydel er.

Generelt oplever nørrebroerne deres bydel meget forskelligt afhængig af, hvor de bor, og de bruger forskellige områder af bydelen. Nogle tror slet ikke, de bor i bydelen, andre føler de bor i hjertet af Nørrebro – men peger som sagt på forskellige steder. ”Jeg ser Jægersborggade som et bankende hjerte”, fortæller en butiksindehaver i gaden. Flere af de studerende på Universitetets kollegier i område 8 tror, de bor på Østerbro. Det samme gør mange af beboerne i byggeforeningshusene i Aldersrogade i område 5. Her taler man om område 6 og 7 mellem Nørrebrogade og Tagensvej som Nørrebros hjerte. En mangeårig beboer i Baldersgade i område 6 betegner området omkring Blågårds Plads som det, der kendetegner det rigtige Nørrebro, mens de unge, der besøger caféer og butikker omkring Skt. Hans Torv, oplever netop denne del af bydelen som den mest centrale. Andre ser netop dette område som en tilflyttersatellit, der ikke længere rummer, hvad de opfatter som det særlige ved Nørrebro.

Det som mit kvarter IKKE er!

Flere steder har vi oplevet, hvordan nørrebroere identificerer sig med et område ved at sætte det i modsætning til andre steder i og uden for bydelen. Butiksindehavere, besøgende og beboere i Jægersborggade ser sig selv som et alternativ til Elmegade, der i deres øjne er blevet for pæn. De bruger Elmegade som et skræmmebillede på, hvordan de ikke selv ønsker, at Jægersborggade skal udvikle sig. I dette tilfælde er det to gader, der ligger langt fra hinanden, men modstillingen kan også foregå på et mere lokalt plan. Eksempelvis når en butiksejer i Guldbergsgade udtrykker, at gaden stadig har ”edge” i modsætning til nabogaden Elmegade, der er blevet ”mainstream”. Generelt er Elmegade en ofte anvendt reference på gadelivet både positivt og negativt. For mange lokale er gaden ikke længere lokal, men den rummer i dag mange butikker med et regionalt opland, og i det perspektiv er den for mange udefrakommende en meget nørrebrosk handelsgade.

En mandlig beboer i Lundtoftegade sætter områdets udvikling op mod udviklingen i Mjølnerparken. Begge områder er præget af nogle af de samme sociale udfordringer, men beboeren synes, at udviklingen i Lundtoftegade går mere i den rigtige retning end i Mjølnerparken, der, ifølge ham, stadig har mange problemer. Andre beboere omkring Lundtoftegade bor nok i kvarteret, men identificerer sig med bylivet i Stefansgadekvarteret på den anden side af Nørrebroparken. Det er der, de bevæger sig hen, når de går tur med barnevognen eller skal mødes med venner. I vores samtaler med Nørrebros beboere var der mange andre lignende eksempler på, hvordan beboerne trækker usynlige grænser rundt omkring i bydelen. Vi mødte fx studerende på Metropolskolen, der ikke har krydset Haraldsgade, beboere på indre Nørrebro, for hvem Jagtvej er en usynlig grænse og beboere på Guldbergsgade, der ikke kommer på den anden side af Møllegade. Nogle områder af Nørrebro er mere selvforsynende end andre, og bydelens indbyggere færdes derefter.

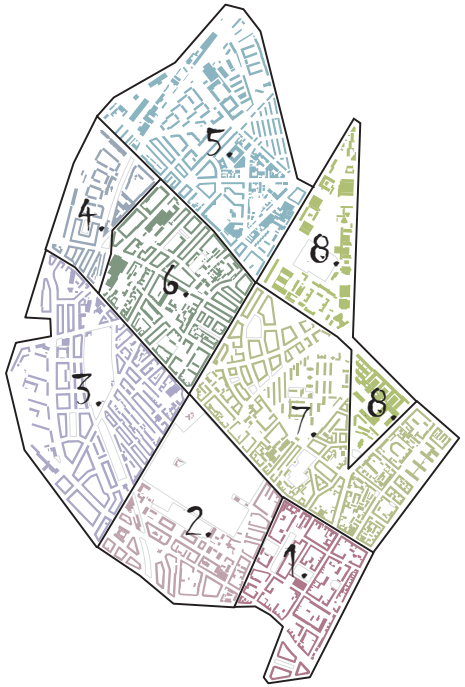

Flere beboere, vi har talt med i løbet af vores feltarbejde, stiller Nørrebro op overfor Københavns øvrige bydele. Flere refererer til Vesterbro som en bydel, der har nogle af de samme kvaliteter som Nørrebro i form af det ”skæve” og ”anderledes”, mens andre fremhæver netop Vesterbro som den bydel, Nørrebro ikke må udvikle sig til at blive med hentydning til den gentrificeringsproces, der har kendetegnet Vesterbros udvikling de seneste år. Andre beboere understreger, at Nørrebro ” jo ikke er Frederiksberg” med hentydning til nabokommunens noget mere fredelige atmosfære. En mandlig beboer i Esromgade fortæller, at han tager til Frederiksberg, hvis han har brug for rolige omgivelser – ”der er ikke så mange mennesker”. En mandlig beboer i Slotsgade taler negativt om invasionen af unge fra det trygge Østerbro, der ifølge ham ikke tør bo på Nørrebro til daglig. Han mener, at det er folk udefra, der føler sig utrygge i bydelen snarere end nørrebroerne selv. Området omkring Skt. Hans Torv bliver af flere sammenlignet med det indre København. En pige ”kommer på Nørrebro, fordi indre by er blevet for provinsiel”, en anden ”fordi indre by er for poppet”.

Om det er et udtryk for bydelens selvtillid, tilstedeværelsen af en global urbanitet eller blot et spørgsmål om et særligt segments rejsepræferencer er svært at sige, men endelig kan det nævnes, at vi er stødt på bemærkelsesværdigt mange sammenligninger mellem Nørrebro og byernes by – New York City. Elmegade bliver omtalt som Nørrebros svar på Soho, og Rantzausgade opleves som Lower East Side – ”et gammelt arbejderkvarter hvor der er begyndt at ske noget”. En planlægger mener at vide, at befolkningstætheden på Nørrebro svarer ret præcist til The Big Apple, og

man kan selv digte videre. Assistensen er N2200's svar på Central Park, med Nørrebroparken har Nørrebro fået en værdig jernbane-park-konkurrent til High Line, og Nørrebrogade er som Broadway aktuelt udsat for fredeliggørelse, forgrønning og etablering af bedre forhold for cyklister og fodgængere…

Hvad samler Nørrebro?

I løbet af vores feltarbejde er Nørrebro først og fremmest blevet beskrevet som en mangfoldig bydel og som oftest i ordets mest positive forstand. Nørrebroerne værdsætter at bo i en mangfoldig bydel. Forestillingen om den mangfoldige bydel samler Nørrebro, men nørrebroernes præcise brug af begrebet varierer, afhængig af hvem man spørger. Jægersborggade betegnes af en beboer som mangfoldig i kraft af de unikke specialbutikker, mens en af drengene på Blågårdsgade tillægger mangfoldigheden den betydning, at hans venner kommer fra både Marokko, Irak og Israel. For en besøgende i Brorsons Kirke er muligheden for at ligge på gulvet i en kirke og høre elektronisk musik sammen med andre unge et udtryk for mangfoldighed, mens en butiksansat i Elmegade mener, at netop denne gade og området omkring er mangfoldigt, fordi her er "plads til det hele".

Trods de forskellige udlægninger bliver mangfoldighed opfattet som en central kvalitet ved Nørrebro. Nørrebroerne værdsætter delvist mangfoldigheden i bydelen ud fra deres personlige perspektiver. Her er plads til, at man kan larme, fylde, feste, være i fred og være sig selv, men der er også en positiv anerkendelse af, at andre kan gøre det samme. Nørrebro er i manges øjne en "tolerant bydel", hvor folk har "respekt for hinandens forskelligheder".

I løbet af vores feltarbejde har det været påfaldende, hvor positivt nørrebroerne omtaler deres bydel. De få negative ytringer, vi fik ud af vores samtaler på Nørrebros gader, gik ofte på utrygheden i forbindelse med skyderier og knivstikkerier i områderne, men selv de beboere, der fremhæver bandekonflikter og kriminalitet i bydelen, understreger samtidig deres glæde ved at bo netop her. De negative historier bliver nedtonet af beboerne, og medierne bliver tildelt meget af skylden for det plettede ry, Nørrebro har uden for bydelens grænser. Jovist er her utilpassede unge, og her er socialt udsatte. Her bor nogle af samfundets svageste, arbejdsløsheden blandt unge er stor, og flere af bydelens områder er på den officielle ghettoliste. Men her er også en stærk foreningstradition og talrige sociale initiativer, der netop arbejder med nogle af disse udfordringer.

Assistens Kirkegård, Hans Tavsens Park, Nørrebroparken og Folkets Park er nogle af de eneste grønne områder på Nørrebro, og de fleste beboere er enige om, at der mangler åndehuller i bydelen. De relativt få eksisterende grønne områder bliver højt værdsat og bruges af alle bydelens indbyggere. Børnefamilierne bliver i stigende grad boende i byerne, også på Nørrebro. De mange børnefamilier, der bor i området omkring Balders Plads, efterspørger særligt flere grønne områder i nærhed af boligen.

Gentrificering

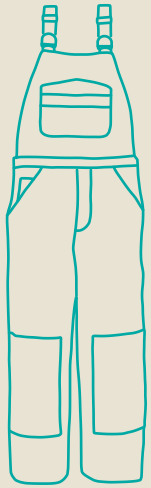

Begrebet er relateret til det engelske ord *gentry* som i bred forstand henviser til mennesker med høj social status. Med den britiske sociolog Ruth Glass blev gentrificering introduceret i 1964 som et fagligt begreb inden for byplanlægning. Begrebet anvendes til at beskrive, hvordan en velstillet middelklasse fra 1960'erne vokser frem i vestlige storbyer og erstatter eller lige frem presser en tilbageværende arbejderklasse ud. Denne sociale dynamik har også økonomiske og fysiske dimensioner. Nye indbyggere med flere ressourcer ændrer typisk også sammensætningen af butikker og flere ressourcer betyder ofte også en opgradering af bygningsmassen og en generel værdistigning. Blandt andre den amerikanske sociolog Sharon Zukin har beskrevet, hvordan det i mange tilfælde er kunstnere og kreative, som først udnytter tomme eller billige lokaler i nedslidte områder, hvormed områderne bliver attraktive for andre mere etablerede grupper. Herefter følger en selvforstærkende proces, hvor velhavende og ressourcestærke personer flytter til, hvorfor ejendomsværdi - og dermed huspriser, huslejepriser og boligskatter – stiger yderligere. Udviklingen sker ofte i takt med fysiske forandringer og forbedringer, såsom lejlighedssammenlægninger eller renoveringer af bygninger, veje og pladser. Begrebet anvendes ofte i en kritisk akademisk tradition med vægt på ekskluderingen af lavindkomstgrupper og en kulturel homogenisering og forfladigelse.

Glass, Ruth (1964) *Aspects of Change*.
London: MacGibbon & Kee

Zukin, Sharon (1988, oprindeligt 1982) *Loft Living*.
New York (City): Radius

Det samme gør tilflytterne i kvarteret omkring Lundtoftegade, hvor stadigt flere børnefamilier slår sig ned. Det ses tydeligt i formiddagstimerne i Nørrebroparken, hvor mødregrupper skubber rundt med barnevogne med indbygget kaffeholder. Flere steder i bydelen venter børnefamilier spændt på udviklingen af de grønne områder omkring Mjølnerparken, og planerne for grønne tiltag i bydelen, såsom folkeparken på DSB-arealet og superkilen, bliver hilst velkomment af de fleste. Tilsvarende bliver der udtrykt bekymring for inddragelsen af grønne områder i forbindelse med metrobyggeri, som det sker i Nørrebroparken og på Assistens Kirkegård.

Gentrificering

Overgangen fra industrisamfund til videnssamfund er også synlig i de gamle arbejderkvarterer på Nørrebro. Nye livsstile og familiestrukturer manifesterer sig, nye erhverv popper op, flere børnefamilier og unge flytter ind etc. Arbejderklassen fylder mindre og middelklassen langt mere. Denne såkaldte gentrificeringsproces kan spores flere steder på Nørrebro. Tydeligst og mest markant i område 7 mellem Sortedams Dosseringen, Nørrebrogade og Jagtvej. Her er de fleste bodegaer skiftet ud med caféer, huspriserne er røget i vejret, og livet på gaderne er domineret af unge studerende og relativt velhavende børnefamilier, der har erhvervet sig de eftertragtede andelslejligheder i området. Her er ikke nogen tomme butikslokaler, facaderne er pudsede, og på gaderne omkring Skt. Hans torv ser man folk gå rundt med café latte, sushi takeaway og barnevogne. Udviklingen i området afspejler sig i butikkerne i Elmegade, her kan man købe designerbørnetøj og dyre mærkevarer. Her er langt mellem de socialt svage beboergrupper. En tilsvarende udvikling er undervejs andre steder. Område 3 er godt på vej, særligt i området omkring Jægersborggade og Stefansgade, og i det yderste hjørne af Nørrebro på grænsen til Østerbro er område 5 i den spæde begyndelse. Det rejser spørgsmål om hvilken udvikling, der er hensigtsmæssig, og hvordan beboerne i bydelen ønsker at se områderne udvikle sig.

I område 3 har iværksætterne i andelsforeningen A/B Jæger i Jægersborggade en stærk selvforståelse, og de er bevidste om, hvad de ønsker at fremme i området, og hvilken udvikling de gerne vil undgå. De har ønsket at genskabe gaden som handelsgade, men er selektive i deres valg af butikslejere. Målet er at blive en destination ved at tiltrække folk, der har en særlig idé eller kærlighed til det, de laver, hvad enten der er tale om caféer, restauranter, livsstilsprodukter eller kunsthåndværk. De ønsker ikke at ende som Elmegade, hvor de finder, at en høj husleje sætter de kommercielle hensyn i centrum. I Jægersborggade har den lave husleje høj prioritet, også i boligerne. Det betyder i modsætning til mange andre gentrificerede områder, at de færreste hidtil er blevet presset til at flytte af økonomiske hensyn. Det bliver interessant at følge, om andelsboligforeningen i fremtiden vil have held med at bremse gentrificeringsprocessen. Den synlige og sejlivede hashhandel, den lidt skæve beliggenhed og en stor, selvbevidst og faglig professionel andelsboligforening er måske nogle af de midler, som kan hjælpe gaden med at bevare en anden og særlig profil.

Mens gentrificeringsprocessen omkring Jægersborggade i område 3 er nået til et springende punkt, hvorfra udviklingen kan gå flere veje, er fremtiden for Haraldsgadekvarteret mere åben. Der er stadig langt mellem området her og gaderne omkring Skt. Hans Torv, men selv i Nørrebros fattigste område banker spørgsmålet om områdets fremtid på i takt med, at unge flytter til, og ældre flytter ud. Områdets store potentiale ligger i de gamle industribygninger og de store uudnyttede arealer, der står i kontrast til den tætte bebyggelse i den resterende bydel. Det er her, der er masser af billige kvadratmeter og højt til loftet i både konkret og overført betydning. Det tiltrækker byens kreative, subkulturer og aktivistmiljøer. Alle dem som traditionelt er de første som rykker ind, og som i kraft af deres aktiviteter og kreativitet er med til at åbne andres øjne for et ellers nedslidt områdes potentialer. På mange af områdets facader kan man ane navnene på de virksomheder, der tidligere dominerede området. Område 5 er råt i mere end en forstand, og selv de nytilflyttede studerende på Metropolskolen har hørt historien om den nat i 1996, hvor en Bandidos-rocker affyrede en panserværnsraket imod Hells Angels klubhus i Titangade og dræbte to. Mange af de nuværende brugere af området er tiltrukket af områdets upolerede udtryk, men udover dem er det de færreste, der ligger vejen forbi herude. Mens der på en søndag eftermiddag er fyldt med barnevogne, gående og cyklister i Stefansgade og Guldbergsgade, er her næsten helt mennesketomt i gaderne omkring Haraldsgade. Her er ikke skyggen af Jægersborggades specialbutikker eller Skt. Hans Torvs caféliv, men mulighederne er åbne.

Handelsliv

En af de faktorer, der potentielt kan være med til at binde Nørrebro sammen på tværs af de inddelte områder, er handelslivet. Vi har i denne publikation beskrevet en række gader, der af lokale og udefrakommende betegnes som centrale handelsgader. Udover Nørrebrogade tæller disse også Rantzausgade, Jægersborggade, Guldbergsgade, Elmegade, Fælledvej, Skt. Hans Gade, Ravnsborggade og Blågårdsgade. Det er muligt at opleve gaderne i et nogenlunde sammenhængende forløb, og de repræsenterer samlet set et broget og mangfoldigt billede af handelslivet og de forskellige kvarterer på Nørrebro. Denne rute kunne udvikles og formidles som et "Strøget a la Nørrebro" med en shopping-guide henvendt til bydelens indbyggere og besøgende, der gerne vil handle lokalt. Som ruten ser ud i dag, er der huller og en del tomme butikslokaler undervejs, men med en styrket indsats kan det blive muligt at gå ad handelsgader hele vejen rundt.

MATERIALESAMLING

Indhold:

Introduktion

Publikationer om Nørrebro:
- Kulturelt
- Arkitektur og miljø
- Historisk
- Fakta om Nørrebro

Projekter på Nørrebro

Fysisk miljø på Nørrebro

Studier af byidentitet

Introduktion

Vi har i det følgende samlet statistik og fakta om bydelen og dens indbyggere, samt et udvalg af projekter og publikationer, der behandler identitet i en bymæssig kontekst generelt. Materialesamlingen er tænkt som inspiration til videre læsning og som et supplement til Portræt Nørrebro. De følgende sider er giver ikke et udtømmende overblik over ressourcer om Nørrebro, men er et resultatet af søgninger via tilgængelige internetbaserede ressourcer, suppleret med input fra Nørrebro Lokaludvalg samt vores eget kendskab til relevant materiale om Nørrebro.

Publikationer om Nørrebro:

Kulturelt

Nørrebro - gennem den flerkulturelle by
Lisbeth Algreen, redaktion Jan Gralle. Mellemfolkeligt Samvirke. 1999. En turguide hvor læseren får mulighed for at opleve det flerkulturelle Nørrebro. Der gives en beskrivelse af bydelen før og nu, af seværdigheder, gademiljø og beboere samt forslag til vandreture.

Til højre og til venstre for Mimersgade
Tekster af Morten Runge, billeder af Heine Pedersen. Illustreret bog om Mimersgadekvarteret. Fonden Realdania. 2005.

Fra græsrødder til hverdagsmagere: Et studie i politisk identitet på Indre Nørrebro
Henrik P. Bang og Eva Sørensen. Demokratiprojektet, 1997. Arbejdspapir, 3/1997.

Økobronx, Indre Nørrebro som bæredygtig bydel
Redaktion: Pelle Gustavson et al., fotografer: Marie Joensen et al. Byhøjskolen. Kbh. 1998.

Fortællinger fra Indre Nørrebro – Solidaritet og handlekraft i det lokale
Bolette M. Christensen, DJØF forlag. 2000 (Kilde: http://www.djoef-forlag.dk/vare/8757402809)

2200 gaden, for Nørrebro og folk der tænker på nørrebrosk
Samling af tidsskriftet PåGaden fra 2004-2007. København.

Københavnske bylivsværdier
Kvalitativ undersøgelse af københavner-livsformer med fokus på Københavns bydele og deres særlige kendetegn, udfordringer og kvaliteter. Udgivet af Niras konsulenterne for Københavns Kommune 2008.

København – Folk og kvarterer
Pernille Stensgaard. Bogen er inddelt i kapitler for hver bydel i København. Længere kapitel om Nørrebro med beskrivelse af bydelens historiske samt nutidige samspil og rolle i forhold til den omgivende by. 2005.

Arkitektur og miljø

Nørrebro bydelsatlas
Redaktion: Hannelene Toft Jensen, tekst og illustrationer: Fa. Hasløv & Kjærsgaard et al. Bevaringsværdier i byer og bygninger. Udarbejdet af Skov- og Naturstyrelsen, kontoret for bybevaring, 1996.

Kvarterløft Parkkvarteret, indtryk og udsagn fra Ydre Nørrebro, København
Redaktion: Karin Bakhti, Rikke Munk Sørensen, Camilla Aae, grafik, illustration og foto: Rikke Munk Sørensen, René Larsen, Kvarterløftets Arkiv samt individuelt krediterede bidragydere. Kvarterløft Nørrebro Park. 2007.

Kampen om DSB-arealet, visioner for et nyt byrum
Line Diemer Lyng Jørgensen, John Helmut Henriksen. Udgivet af Områdefornyelsen Mimersgadekvarteret; Københavns Kommune 2008. Bogen fremlægger en række visioner og diskussioner omkring udviklingen af det tidligere DSB-areal mellem Mimersgade og Tagensvej på Nørrebro.

Byskabsatlas 2003, Københavns Kommune
Københavns Kommune udgav i 2003 et opslagsværk, der beskriver de overordnede rumlige og byarkitektoniske karakteristika og kvaliteter i byens 15 bydele. Det er væsentlige forudsætninger for kommuneplanens bydelsplaner og lokalplanlægningen. Byskabsatlasset beskriver i kort, tekst og fotos de store linjer i bydelenes rumlige opbygning, herunder de karakteristiske hovedtræk, der præger bebyggelser, trafikarealer og grønne områder. Særlige kortsignaturer fremhæver markante byrum og rumlige forløb samt karakteristiske bygningsfronter, vartegn og sigtelinjer, der optræder som identitetsskabende træk i de enkelte bydele. Endelig gennemgås de topografiske og historiske forhold, der ligger til grund for områdernes udseende i dag. Atlasset supplerer dermed de tidligere udarbejdede bydelsatlas, der overvejende omhandler de arkitektoniske kvaliteter af bydelenes enkelte huse og bebyggelser. (http://www.kk.dk/Borger/ByOgTrafik/Bykort/Byanalyser/Byskabsatlas.aspx)

Historisk

Nørrebro Lokalhistoriske Forening & Arkiv
Nørrebro Lokalhistoriske Forening og Arkiv står bag en række udgivelser med Nørrebros lokalhistorie som omdrejningspunkt.
(Link til foreningens samlede publikationer: http://www.noerrebrolokalhistorie.dk/udgivelser.php)

Nørrebro - træk af en bydels historie
Søren Federspiel, Karsten Skytte Jensen, Jørgen Wenzel. Nørrebro Lokalhistoriske forening & arkiv. 1997.

Historien om een Gade – Jægersborggade
Forfatter: John Dickov Hansen, redaktion: Jægerposten Kbh. : Nørrebro Lokalhistoriske Forening & Arkiv 2004.

Nørrebrohistorier, fra fedtemadder til Fædregruppen
Redigeret af Karsten Skytte Jensen og Pernille Grouleff Poulsen. Nørrebro Lokalhistoriske Forening & Arkiv. 2008. Udgivet i forbindelse med Nørrebro Lokalhistoriske Forening og Arkivs 25 års jubilæum.

Alle kender Blågårdsgade - en kulturhistorisk undersøgelse af bybillede og byrum 1850-1990
Luise Skak-Nielsen. Hans Reitzels forlag. 1989.

Fakta om Nørrebro

Faktahæfte om Nørrebro
Hæftet beskriver de eksisterende fysiske strukturer, hoveddata om befolkning og arbejdsliv, kommunal service, trafik og den kommunale planlægning. (Kilde: Nørrebro Lokaludvalg)

Undersøgelse af kriminalpræventive aktører og indsatser på Nørrebro, Københavns Kommune. Oktober 2010.
Undersøgelsen afdækker omfanget af kriminalitetstruede unge på Nørrebro, samt omfanget af tilbud til samme gruppe. Lavet af LG Insight. (Kilde: Nørrebro Lokaludvalg)

Tryghedsindeks for Københavns Kommune
(Kilde: http://www.kk.dk/sitecore/content/Subsites/tryghedsindeks/SubsiteFrontpage/TryghedsindeksRapport2009.aspx)

Borgernes input til Hotspot distrikt 8 – Indre Nørrebro, 11. Januar 2011
Rapporten omhandler borgernes input og feedback til Hotspotprogrammet for distrikt 8. Styrket samordning af den kriminalpræventive indsats, børn og unge med uroskabende adfærd, inklusion og sammenhængskraft i lokalområdet. (Kilde: Nørrebro Lokaludvalg)

Borgernes input til Hotspot distrikt 12 og rode 157 – Ydre Nørrebro
Borgernes input og feedback til Hotspotprogrammet for distrikt 12 og rode 157. Styrket samordning af den kriminalpræventive indsats, børn og unge med uroskabende adfærd, inklusion og sammenhængskraft i lokalområdet. (Kilde: Nørrebro Lokaludvalg)

Skoleworkshop november 2010 – Nørrebro Lokaludvalg
Elevrådene fra 7 af bydelens skoler er kommet med input til bydelsplanen gennem en skoleworkshop. (Kilde: Nørrebro Lokaludvalg)

Projekter på Nørrebro

Imagine Nørrebro
Imagine Nørrebro er et uddannelsestilbud til unge i alderen 17-25. Formålet med Imagine Nørrebro er at uddanne unge nørrebroere til at blive ambassadører for bydelen, og skabe projekter, arrangementer mm. der beskæftiger sig med bydelens image. (Kilde: http://www.imaginenorrebro.dk/)

Nørrebro Festival
Er navnet på en årligt tilbagevendende festival arrangeret af foreningen 2200 Kærlighed. Festivalen er tre dage lang, med et program fyldt med musik, dans, teater og andre kulturelle indslag. Festivalen lægger vægt på at vise Nørrebro frem som en mangfoldig bydel fuld af liv. (Kilde: http://www.dinby.dk/kobenhavn-n/mangfoldig-festival-i-mangfoldighedens)

Forskellighed i Fællesskab – Brug Folkeskolen på Nørrebro
Brug Folkeskolen på Nørrebro startede som et samarbejde mellem det eksisterende *Projekt Noitargetni* - Omvendt integration, på Nørrebro og et 5-måneders pilotprojekt på Amager og Bispebjerg i efteråret 2008. I marts fik det samlede projekt økonomisk støtte fra Egmontfonden og Integrationsministeriets SATS-pulje. (Link til evaluering af projektet: http://brugfolkeskolen.cmshouse.dk/fileadmin/filbibliotek/dokumenter/Rapporter/Idekatalog.pdf , Link til projektoversigt: http://brugfolkeskolen.cmshouse.dk/index.php?id=14)

Outreach Nørrebro
Outreach – Nørrebro er et projekt, som Københavns Museum har kørt i samarbejde med en gruppe unge på Nørrebro, der gennem interviews med beboere, videoproduktioner og indsamling af materiale har sammenstykket fortællinger om det mangfoldige liv på Nørrebro. (Kilde: http://www.copenhagen.dk/dk/det_sker/outreach/norrebroprojektet/)

Nørrebro:Litt
En organisation dannet af Det Poetiske Bureau, Møllegades Boghandel, Underwood Ink., LiteraturHaus og Blågårds Antikvariat. Nørrebro:Litt er en organisation, hvor Nørrebros litterære scener kan støtte hinanden i deres arbejde med litteraturen og den litterære scene. Medlemmerne i Nørrebro:Litt bringer litteraturen op på scenen i form af poetry slam, litterære koncerter, poetiske film, foredrag mm. (Kilde: http://www.facebook.com/pages/NorrebroLitt/151641831530632#!/pages/NorrebroLitt/151641831530632?v=info)

Vi vil bo på Nørrebro
Kommunalt iværksat stormøde med Nørrebros borgere – om bydelens fremtid. (Kilde: http://www.kk.dk/sitecore/content/Subsites/BoPaaNoerrebro/SubsiteFrontpage.aspx, Stormøde: http://www.kk.dk/sitecore/content/Subsites/BoPaaNoerrebro/~/media/69D482F769FC4F60B97846E07C51276C.ashx)

***Ordskælv* - Unge fortæller om livet på Nørrebro i litteraturprojekt**
Ordskælv er et projekt der blev startet i september 2009. Projektet gik ud på at 14 unge mellem 13 og 19 år mødtes to gange om ugen for at fortælle deres egne historier om Nørrebro. Projektet har været et samarbejde mellem de unge, en gruppe frivillige samt forskellige udefrakommende forfattere og kulturpersoner der har vejledt de unge i deres arbejde. (Kilde: http://ordskaelv.org/)

Nørrebrodagbog!
Kunstnergruppen Hurraaa står bag projektet, der i efteråret 2009 arbejdede med at lave en dagbog for Nørrebro, som til sidst endte ud i udstillingen *En historiefabrik* på Nørrebrogade 58. Idéen bag projektet var at give nørrebroere mulighed for at formidle positive fortællinger om bydelen, og derigennem give bydelen et andet udtryk. Som led i projektet blev filmen *Folkets bro* lavet, samt humorkavalkaden *2200 HAHAHA*. (Kilde: http://www.nørrebrodagbog.dk/)

Mellemrum/Nørrebro – festival 2010
Performancefestival på Nørrebro, hvor dansere laver byvandringer rundt til bydelens kendte og ukendte steder.
(Kilde: http://www.mellemrum.info/, www.kittjohnson.dk/mellemrum/pressemeddelelse)

NørrebroBilleder – Et urbant collageprojekt
Projektgruppen Klondike har ledet projektet, som var et samarbejde mellem lokale unge fra Haraldsgadekvarteret og billedkunstneren Carina Traberg. Formålet med projektet var at skabe ”fantasifulde fortolkninger og billeder af området”. (Kilde: http://www.kk.dk/haraldsgade.aspx)

Fysisk miljø på Nørrebro

Moving Line – En strækning med bevægelse og kultur gennem Nørrebro
Et bredt samarbejde mellem forskellige aktører på Nørrebro har udarbejdet et visionskatalog for udarbejdelsen af en aktivitetsstrækning mellem søerne og Nørrebroparken med sports- og kulturfaciliteter langs strækningen. Formålet med strækningen er at skabe et byrum med plads til fysiske aktiviteter og liv, der også kan berige bydelen med et grønt område. (Kilde: Visionskatalog, Moving Line. Materiale fra Nørrebro Lokaludvalg)

Aktivitetstestzonen på DSB-arealet
Midlertidigt byudviklingsprojekt med fokus på omdannelse af det gamle DSB-areal på ydre Nørrebro til en aktivitetspark med arrangementer for særligt børn og unge. (Kilde: http://www.a-tz.dk/aktiviteter.html)
Superkilen
Planlagt ny parkstrækning på Nørrebro – fra Nørrebrogade til Tagensvej, med start ved Nørrebrohallen. Parken er endnu under opførsel. (Kilde: http://superkilen.dk/)

Folkepark på DSB-arealet
Der er planer på tegnebrættet til en kommende folkepark på det gamle DSB-areal. Parkens indhold trækker blandt andet på erfaringerne med den midlertidige aktivitetstest-zone. (Kilde: http://www.kk.dk/Borger/ByOgTrafik/Anlaegsprojekter/ParkerOgLegepladser/Mimersgadekvarteret.aspx)

Sid Ned!
Kunstprojekt i det offentlige rum. 6 kunstprojekter på Mimersgade på Nørrebro. Bidrag fra J&K, Jeppe Hein, Parfyme, Kenneth A. Balfelt, Sonja Lillebæk Christensen og Super-flex. 28. august – 29. september, 2006. (Kilde: http://www.kopenhagen.dk/billeder/reportage/sid_ned_samtidskunst_paa_mimersgade/)

Ny Nørrebrogade
Omlægning af trafik på Nørrebrogade, med mindsket adgang for biler, og øget adgang for cyklister, gående og busser. (Kilde:http://www.kk.dk/Borger/ByOgTrafik/Anlaegspro-jekter/GaderOgVeje/Noerrebrogade/OmProjektet.aspx)

Studier af byidentitet

Udenfor murene
Carsten Juel-Christensen. Arkitekten. 2002. Essays om byidentitet og globalisering med afsæt i fotografisk registrering og analyser af lokaliteter i Københavnsområdet. Forhol-det imellem sted og mobilitet er et centralt tema for essayets diskussion af arkitekturens bidrag til at stedfæste den spredte by.

Byens mange ansigter: konstruktion af byen i praksis og fortælling
Kirsten Simonsen. Roskilde Universitetsforlag. 2005.

Har De En Æstetik?: De kulturelle bevægelsers brug og formning af byens og landskabets rum
Redaktører: Algreen-Ussing, G., Bek, L. og Schjerup Hansen, J. Statens Byggeforskningsinstitut, SBI: 1996.
I antologien undersøges og belyses forskellige kulturelle bevægelsers måde at udtrykke og markere deres identitet gennem arkitektur og formgivning af deres steder i byens og landskabets rum. Det være sig boligbevægelser, religiøse bevægelser, økologiske bevægelser eller kolonihavebevægelsen. Endvidere undersøges og beskrives mere alment elementer i byens og landskabets æstetik. (Kilde: http://forskningsbasen.deff.dk/View.external?recordId=aauebd4e580-165d-11dc-a5a4-000ea68e967b)

København Con Amore
Søren Ulrik Thomsen, Jokum Rohde. Borgens Forlag: 2009. Forfatterne Jokum Rohde og Søren Ulrik Thomsen er gået på opdagelse i det København, de elsker – et vildtvoksen-de, rørende og ramponeret hverdagskøbenhavn, der inkarnerer den ægte storbys mangfoldighed. Resultatet er KØBENHAVN CON AMORE – en billedmættet byvandring blandt storbyens glemte baggårde, mærkeligt gammeldags autoværksteder, små fine hatteforretninger, grillbarer, pornobutikker, værtshuse, vascomater og dystre kontorer på tredje sal. (Kilde: http://www.borgen.dk/product.asp?product=3375)